

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

ΔΙΚΑΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ Η ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ

ΤΟΥ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ – ΑΘΗΝΑ 2021

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Νομικής και Διοικητικής επιστήμης με κατεύθυνση Δικαίου Τεχνολογίας Οικονομίας» του Παντείου Πανεπιστημίου. Ευχαριστώ θερμά την επιβλέπουσα Καθηγήτρια μου, κυρία Φερενίκη Παναγοπούλου - Κουτνατζή για τις πολύτιμες συμβουλές της και τη βοήθειά της.

Αθήνα 15/12/2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	9
ABSTRACT	10
1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ.....	11
2. Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΣΥΧΡΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ.....	13
3. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	18
4. ΨΗΦΙΑΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	22
5. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ	28
5.1. Πληροφορίες.....	28
5.2. Το πεδίο εφαρμογής του δικαίου των προσωπικών δεδομένων	30
5.3. Συνδεόμενα ως προς το πρόσωπο Δεδομένα	31
5.4. Διάκριση ευαίσθητων και απλών προσωπικών δεδομένων	37
6. ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	39
6.1. Κίνδυνοι και παλιά μορφή Διοικήσεως	39
6.2. Κίνδυνοι και Ψηφιακός Μετασχηματισμός.....	41
7. Η ΒΙΒΛΟΣ ΤΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ	43
8. ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ (ΑΠΔΠΧ)	44
9. ΤΟΜΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	46
9.1. Δικαίωμα Πρόσβασης στα Διοικητικά Έγγραφα	46
9.2. Χορήγηση Εγγράφων σε τρίτους	48

9.3. Πρόσβαση σε στοιχεία καταγγέλλοντος.....	50
9.4. Πρόσβαση σε στοιχεία συνυποψηφίων	51
9.5. Εισαγγελική Παραγγελία.....	52
9.6. Φορολογικά Δεδομένα	53
10. ΓΕΝΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ.....	55
10.1. Καινοτομίες που αφορούν τη Δημόσια Διοίκηση	55
10.2. Νέα Εργαλεία του Γενικού Κανονισμού	56
10.2.1. Ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας.....	56
10.2.2. "Privacy by design" και "Privacy by default"	59
10.2.3. Αντιμετώπιση περιστατικών παραβίασης.....	60
10.2.4. Εκτίμηση αντικτύπου	61
10.2.5. Μηχανισμός συνεργασίας και συνεκτικότητας.....	62
10.2.6. Πιστοποιήσεις	62
10.2.7. Αρχεία δραστηριοτήτων	63
10.2.8. Κώδικες δεοντολογίας	63
10.3. Βήματα προετοιμασίας του Δημόσιου Τομέα για τον ΓΚΠΔ.....	64
10.4. Εφαρμογή ΓΚΠΔ στη Δημόσια Διοίκηση	68
10.5. Συμμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης με τον ΓΚΠΔ	69
11. ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	70
12. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΚΠΔ	73
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	76
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	86

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

A.A.	Ανεξάρτητη Αρχή
A.K.	Αστικός Κώδικας
ανωτ.	ανωτέρω
A.Π.	Άρειος Πάγος
A.Π.Δ.Π.Χ.	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
αρ.	αριθμός
άρθ.	άρθρο
Αρχή	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
βλ.	βλέπε
Γ.Κ.Π.Δ.	Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων
γνμ.	γνωμοδότηση
Δ.Ε.Ε.	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΕφΑθ	Διοικητικό Εφετείο Αθηνών
Δ.Ε.Ν.	Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας
Ε.Α.Α.	Εθνική Αναλογιστική Αρχή
εδ.	εδάφιο

Ε.Δ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Δ.Α.	Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ε.Ε.Π.Δ.	Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων
εκδ.	έκδοση
Ε.Ο.Π.Υ.Υ.	Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας
Ε.Ο.Χ.	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
επόμε.	επόμενα
επιμ.	επιμέλεια
Ε.Σ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ε.Σ.Π.Δ.	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων
Ε.ΣΥ.Δ.	Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
Ε.Φ.Κ.Α.	Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
Η.ΔΙ.Κ.Α.	Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης
κ.ά.	και άλλα
Ν./ν.	νόμος
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου

Ν.Σ.Κ.	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
παρ.	παράγραφος
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
περ.	περίπτωση
π.χ.	παραδείγματος χάριν
σελ.	σελίδα
Σ.	Σύνταγμα
Σ.Δ.Ο.Ε.	Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος
Σ.Ε.Ε.	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
Σ.Λ.Ε.Ε.	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣυνθΕΚ	Συνθήκη Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας
ΣΧΝΠΔΠΧ	Σχέδιο Νόμου Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού χαρακτήρα
Τ.Π.Δ.Υ.	Ταμείο Προνοίας Δημοσίων Υπαλλήλων
Τ.Π.Ε.	Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών
υπ' αρ.	υπ' αριθμόν
Υ.Π.Δ.	Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων

Χ.Θ.Δ.Ε.Ε.	Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΝΔΜ.	Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ
ΥΔΜΗΔ	Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
Βλ.	Βλέπε
e-governance	Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη έχει ως αντικείμενο την προστασία των προσωπικών δεδομένων σε όλο το φάσμα της Δημόσιας Διοίκησης, μετά τη θέσπιση του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων. Ο κανονισμός τέθηκε σε ισχύ το Μάιο του 2018 και είχε ως στόχο την προστασία των προσωπικών δεδομένων που υπάρχουν μέσα στον τεράστιο όγκο δεδομένων που δέχονται οι δημόσιοι φορείς. Στην εργασία θα συζητηθούν θέματα, που αφορούν τα προσωπικά δεδομένα που εμπλέκονται στους διάφορους τομείς της Δημόσιας Διοίκησης, οι κίνδυνοι που ενέχουν η παλιά μορφή διοικήσεως και η παρούσα ψηφιοποίηση για τα προσωπικά δεδομένα, καθώς και το πώς ρυθμίζονται νομοθετικά όλα αυτά. Ευλόγως, θα συνδέσουμε την εφαρμογή του κανονισμού με τα νέα τεχνολογικά και ψηφιακά δεδομένα που δημιούργησε η Πανδημία του Covid -19.

Επίσης, εξαιτίας της 4ης βιομηχανικής επανάστασης, την οποία διανύουμε, καθώς και της εμφάνισης των νέων τεχνολογιών, τα νέα ψηφιακά εργαλεία εισβάλλουν ολοένα και περισσότερο στην ιδιωτική και δημόσια ζωή, ιδίως μετά την πανδημία. Συνεπώς, η εφαρμογή του νέου Κανονισμού αναμένεται να συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη και νομιμότερη επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων. Ακόμη, στην εργασία θα παρουσιαστούν χωριστά τα δύο στοιχεία του θέματος, δηλαδή από τη μία Δημόσια Διοίκηση και από την άλλη ο Κανονισμός Προσωπικών Δεδομένων.

Στο τέλος θα διατυπωθούν τόσο τα συμπεράσματα όσο και προτάσεις, προκειμένου να γίνουν κατανοητά τα νέα τεχνολογικά δεδομένα, ώστε να εναρμονιστεί η κυκλοφορία των προσωπικών δεδομένων σε όλο το φάσμα της Δημόσιας Διοίκησης.

ABSTRACT

The object of this study is the protection of personal data in the whole spectrum of Public Administration, after the adoption of the General Regulation of Data Protection. The regulation entered into force in May 2018 and aimed at protecting personal data that exist within the huge volume of data received by public bodies. The text will discuss issues related to personal data involved in the various sectors of Public Administration, the risks involved in the old form of administration and the current digitization of personal data, as well as how all this is regulated by law. We will reasonably connect the application of the regulation with the new technological and digital data created by the Pandemic of Covid-19. Even based on the 4th industrial revolution we are going through and new technologies and new digital tools are increasingly invading our privacy, especially after the pandemic, the implementation of the new Regulation is expected to contribute to the more efficient and legal processing of personal data. The paper will present the two elements of the issue separately, on the one hand the Public Administration and on the other the Personal Data Regulation. At the end, both conclusions and proposals will be formulated, in order to understand the new technological data and to harmonize the circulation of personal data throughout the spectrum of Public Administration.

1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Το δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων έχει ως κύριο αντικείμενο την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία των δεδομένων που το αφορούν¹. Από την δεκαετία του 1970 στη νομοθεσία των ΗΠΑ και των ευρωπαϊκών χωρών εμφανίστηκε για πρώτη φορά, το δικαίωμα προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων ως απόρροια του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή. Όσον αφορά στο δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, αυτό είναι ένα σχετικά νέο δικαίωμα, οι αρχές του οποίου εντοπίζονται στη δεκαετία του 1980 και το οποίο κατοχυρώνεται πλέον με την Οδηγία 95/46/ΕΚ².

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ, της 10ης Δεκεμβρίου 1948 και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου της ΕΣΔΑ, της 4ης Νοεμβρίου 1950, αποτέλεσαν τους προδρόμους των εθνικών νομοθετημάτων για την Προστασία των προσωπικών δεδομένων. Εκεί κατοχυρώνονται και ο σεβασμός της οικογενειακής ζωής, της αλληλογραφίας και της κατοικίας. Σύμφωνα δε, με την παράγραφο 1 του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ «παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας και της αλληλογραφίας του». Επίσης, στο ίδιο άρθρο απαγορεύεται σε κάθε δημόσια αρχή η επέμβαση, με εξαίρεση το αν πρόκειται για την Εθνική και Δημόσια ασφάλεια.

Ακόμη, τα νομοθετήματα που αφορούν την προστασία των προσωπικών δεδομένων, διακρίνονται σε «πρώτης», «δεύτερης» και «τρίτης» γενιάς³. Ιστορικά, το πρώτο νομοθέτημα παγκοσμίως προήλθε από το ομοσπονδιακό Γερμανικό κράτος το

¹ Βλ. Ι. Ιγγλεζάκη, Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα (2004), σελ.47.

² Βλ. διαδικτυακή πηγή: https://www.dpa.gr/sites/default/files/2020-05/CELEX_31995L0046_EL_TXTpdf

³ Βλ. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Προσωπικά Δεδομένα (2016), σελ.197.

1970, ενώ ακολούθησαν και άλλα Ευρωπαϊκά κράτη όπως η Αυστρία, η Γαλλία και οι ΗΠΑ, με τον νόμο «Privacy Act⁴» το 1974.

Στην Ελλάδα το συνταγματικό πλαίσιο της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των προσωπικών δεδομένων, περιέχεται στις διατάξεις που αφορούν τα ατομικά δικαιώματα και πιο ειδικά εντάσσεται στο κανονιστικό πλαίσιο του πληροφοριακού Συντάγματος⁵. Με την παράγραφο 1 του άρθρου 5 του Συντάγματος⁶ κατοχυρώνεται το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και της συμμετοχής στην κοινωνικοπολιτική ζωή της χώρας, ενώ με την παράγραφο 1 του άρθρου 2 του Σ⁷. κατοχυρώνεται η αρχή του σεβασμού και της προστασίας της ανθρώπινης αξίας. Παράλληλα, με την παράγραφο 1 του άρθρου 9 εδάφια α και β⁴¹ κατοχυρώνεται το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής, το άσυλο της κατοικίας και με το άρθρο 19 του Σ.⁸ κατοχυρώνεται το απόρρητο της επικοινωνίας.

⁴ Ο οποίος συμπλήρωσε τον Freedom of Information Act του 1967 και αναγνώρισε ρητά το δικαίωμα του ατόμου για προστασία από την ηλεκτρονική επεξεργασία των πληροφοριών, βλ. Α. Γέροντα, Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (2002), σελ.149.

⁵ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <http://ec.europa.eu/newsroom/article29/news>

⁶ «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη».

⁷ «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας».

⁸ «1.Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. *2.Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες ανεξάρτητης αρχής που διασφαλίζει το απόρρητο της παραγράφου 1. *3.Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9Α».

2. Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΣΥΧΡΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα θεμελιώθηκε με βάση τα πρότυπα που υπήρχαν στις αρχές του 19ου αιώνα, κατά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, με κύρια χαρακτηριστικά της την ιεραρχική δομή, τη γραφειοκρατική οργάνωση και διοίκηση και το συγκεντρωτισμό. Από τότε μέχρι και σήμερα, είναι πολλές οι προσπάθειες που πραγματοποιηθήκαν για την βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό ολόκληρου του συστήματος. Άλλες φορές έγιναν λιγότερο και άλλες φορές περισσότερο επιτυχημένες και σοβαρές προσπάθειες. Παρ' όλα αυτά, είναι κοινώς αποδεκτό, τόσο από τους ειδικούς όσο και από τους πολίτες πως η δημόσια διοίκηση είναι ο μεγάλος ασθενής και το γεγονός υποχρεώνει πάντα να ασχολούνται ειδικοί και μη, με τη βελτίωση των μηχανισμών που τη διέπουν.

Η πρώτη προσπάθεια για τον εξορθολογισμό της Δημόσιας Διοίκησης έγινε κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1890, όπου η κυβέρνηση του Χαρίλαου Τρικούπη κατέθεσε στη Βουλή νομοσχέδιο το οποίο όριζε τα αναγκαία προσόντα για διορισμό σε κάποια δημόσια θέση. Με αυτόν τον τρόπο προκλήθηκε μείωση του αριθμού των οπαδών που απαιτούσαν διορισμό στο Δημόσιο, εφόσον δεν είχαν όλοι τα κατάλληλα και νόμιμα προσόντα.

Όμως, ο νόμος «περί προσόντων των δημοσίων υπαλλήλων» είχε εν τέλει βραχύτατο βίο. Τον κατάργησε ο Θ. Δηλιγιάννης το 1896, γεγονός που είχε ως συνέπεια να αρχίσουν και πάλι οι αθρόοι διορισμοί «ημετέρων» στο Δημόσιο τομέα⁹, οι οποίοι βεβαίως θα συνεχιστούν για ολόκληρη την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι το 1907 ο αριθμός των

⁹ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://chronontoulapo.wordpress.com/2013/>

δημόσιων υπαλλήλων ανερχόταν σε 32.376 επί συνολικού πληθυσμού της χώρας 2.631.952.¹⁰

Ο εκσυγχρονισμός και η μεταρρύθμιση του συστήματος της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, αποτέλεσε διαχρονικά αντικείμενο μελέτης αρκετών ερευνητών τόσο Ελλήνων όσο και Ξένων, οι οποίοι, αφού διερεύνησαν σε βάθος τη λειτουργία του Δημοσίου, προχώρησαν στην πρόταση λύσεων για την αναβάθμισή και βελτίωση του. Κοινό σημείο στις μελέτες τους αποτέλεσαν τα σχέδια αναβάθμισης των υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης και βελτίωσης της ποιότητας, σε όλα τα ιεραρχικά της επίπεδα, με στόχο τη θετική επίδρασή της στην οικονομία και την κοινωνία¹¹.

Η ανάγκη για αλλαγές και διορθώσεις στη Δημόσια Διοίκηση παρουσιάζεται αδήριτη. Είναι γεγονός ότι οι αρκετές παρεμβάσεις των κυβερνήσεων τα τελευταία χρόνια, συντείνουν στη συμπίεση της ελληνικής δημόσιας διοίκησης με τις αντίστοιχα σύγχρονα ευρωπαϊκά πρότυπα άλλων κρατών της Ευρώπης, τα οποία ακολουθούν. Παράλληλα όμως, είναι απαραίτητη η υποστήριξή της με μέτρα λειτουργικού εκσυγχρονισμού. Επίσης, απαραίτητη είναι η χρήση εργαλείων για την αξιολόγηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των οργανισμών και των υπαλλήλων τους. Σημειώνεται ότι, τα συστήματα «Κοινό Πλαίσιο Αξιολόγησης», «Διοίκησης Μέσω Στόχων», και οι αρχές «Καλής Νομοθέτησης» εμπεριέχουν τη φιλοσοφία του Νέου Δημοσίου Μάνατζμεντ και μπορούν να συνδράμουν στη βελτίωση της ελληνικής δημόσιας διοίκησης¹².

Το πέραςμα των ετών δεν επέφερε υπερβολικά πολλές μεταρρυθμίσεις. Συνεπώς, πολλά από τα προβλήματα εξακολουθούν να υφίστανται, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι εμπειρογνώμονες να υποστηρίζουν αμετακίνητα στις εισηγήσεις τους πως το Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ που αναπτύχθηκε από τη δεκαετία του 1980 να

¹⁰ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://chronontoulapo.wordpress.com/>

¹¹Βλ. «ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» Αντώνης Μακρυδημήτρης ΑΘΗΝΑ1999, σελ 40-42.

¹²Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://akrivopoulouchristina.wordpress.com/2010/>

εφαρμοσθεί σε όλο το φάσμα της Δημόσιας Διοίκησης¹³. Υποστηρίζουν, δηλαδή, πως κρίνεται αναγκαίος ο εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης στο σύνολό της, η ψηφιοποίηση των τομέων της, η ενίσχυση των υπαλλήλων με τα απαραίτητα επαγγελματικά εφόδια, ώστε το ανθρώπινο δυναμικό να αποτελέσει το βασικό παράγοντα του διοικητικού εκσυγχρονισμού της χώρας¹⁴.

Το όραμα της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης είναι να καταστεί συνεκτική, καλά ευέλικτη, συντονισμένη και αποτελεσματική αποκαθιστώντας τη σχέση εμπιστοσύνης του κράτους με τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, παρέχοντας πολιτοκεντρικές και διαρκώς υπηρεσίες αναβαθμιζόμενες αποτελώντας έτσι έναν από τις βασικές διόδους για την ανάκαμψη της χώρας¹⁵.

Οι Στόχοι της είναι η προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στο Δημόσιο Τομέα η οποία σε συνδυασμό με συστημικές δράσεις και πολιτικές, θα αποτελέσουν τα κύρια εργαλεία μετασχηματισμού των υφιστάμενων διαδικασιών βελτιώνοντας τις παρεχόμενες υπηρεσίες και καθιστώντας τη Διοίκηση πιο αποτελεσματική και αποδοτική. Ακόμη στόχος είναι η ενίσχυση της οργανωτικής, θεσμικής και επιχειρησιακής ικανότητας της δημοσίας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης μέσα από παρεμβάσεις που θα αλλάξουν ολότελα την λειτουργία των διοικητικών κυρίως υπηρεσιών προς όφελος και των πολιτών και των επιχειρήσεων. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του δημόσιου τομέα, μέσω της ορθολογικής κατανομής των ανθρώπινων πόρων, της καλύτερης αξιοποίησης των στελεχών της διοίκησης καθώς και της παροχής αναβαθμισμένων υπηρεσιών

¹³ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://kypseli.ouc.ac.cy/handle/11128/1294>

¹⁴ Βλ. «Εκθέσεις εμπειρογνομόνων για τη δημόσια διοίκηση», Επιμέλεια: Αντώνης Μακρυδημήτρης, Νίκος Μιχαλόπουλος, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Παπαζήση

¹⁵ Βλ. διαδικτυακή: <https://www.espa.gr/el/pages/staticOPMetarythmisiDimosiouTomea.aspx>

κατάρτισης/εκπαίδευσης, με στόχο την ατομική ανάπτυξη των υπαλλήλων και την ανταπόκρισή τους στις αυξημένες ανάγκες¹⁶.

Ένα ακόμη αξιοσημείωτο κομμάτι της Δημόσιας Διοίκησης είναι η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση. Η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση (e-governance) αφορά στον εκσυγχρονισμό του Κράτους και της Δημόσιας Διοίκησης, με όχημα τις Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), με στόχο το ριζικό μετασχηματισμό των υφιστάμενων διαδικασιών και την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, σε υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας, προκειμένου η Διοίκηση να καταστεί αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη, εξασφαλίζοντας την ικανοποίηση των αναγκών του κοινωνικού συνόλου και προάγοντας την ενεργή συμμετοχή των πολιτών.

Το Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης είναι το καθ' ύλην αρμόδιο όργανο για την άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής στον τομέα αξιοποίησης των ΤΠΕ σε όλο το φάσμα της Δημόσιας Διοίκησης καθώς και στο συντονισμό και την οργάνωση της υλοποίησης οριζόντιων έργων διοικητικής μεταρρύθμισης και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στο σύνολό της. Καταλύτη για την υλοποίηση της Μεταρρύθμισης του Δημοσίου Τομέα αποτελούν οι δράσεις ηλεκτρονικής διακυβέρνησης οι οποίες, θα λειτουργούν συμπληρωματικά και υποστηρικτικά στις κρίσιμες τομές και διοικητικές μεταρρυθμίσεις, ενισχύοντας την προσβασιμότητα, την διαφάνεια και συμβάλλοντας αποφασιστικά στην αναβάθμιση όλου του επιπέδου των δημόσιων υπηρεσιών στην διοικητικής δράσης. Παράλληλα θα εξασφαλιστεί τόσο η ικανοποίηση των αναγκών του κοινωνικού συνόλου όσο και η ενεργή συμμετοχή των πολιτών. Κυρίως κατά την τελευταία δεκαετία, η Ελληνική ΔΔ έκανε αξιοσημείωτη προσπάθεια ένταξης των ψηφιακών τεχνολογιών για τον εκσυγχρονισμό της και την εξέλιξή της. Η λειτουργία της κεντρικής διαδικτυακής πύλης (ΕΡΜΗΣ), η εφαρμογή του προγράμματος «Διαύγεια», το σύστημα παροχής

¹⁶ Βλ διαδικτυακή πηγή: <https://www.espa.gr/el/pages/staticOPMetarythmisiDimosiouTomea.aspx>

οικονομικών υπηρεσιών TAXIS, το λογιστικό σύστημα «My Data» αποτελούν απτά αποτελέσματα της προσπάθειας αυτής.

Το Ελληνικό Πλαίσιο Παροχής Υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΠΗΔ) εντάσσεται στο συνολικό σχεδιασμό παροχής υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης σε φορείς, επιχειρήσεις και πολίτες. Το ΠΗΔ, λοιπόν, περιέχει τους κανόνες και τα πρότυπα που απαιτούνται για την υλοποίηση της γενικότερης αρχιτεκτονικής και στρατηγικής του ΥΔΜΗΔ και προωθεί την προσβασιμότητα και χρήση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών της ΔΔ στους πολίτες με ειδικές ανάγκες. Το ΠΗΔ εντάσσεται στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Διαλειτουργικότητας και αποτελεί τον θεμέλιο για την υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Ψηφιακού Θεματολογίου (Digital Agenda for Europe)¹⁷.

Η Ελλάδα απέχει αρκετά ακόμη από την επίτευξη της ολοκληρωτικής και ουσιαστικής ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Είναι αντιληπτό πως η προσπάθεια προσέγγισής αυτής, συνοδεύτηκε από τυχόν αστοχίες που δημιούργησαν αγκυλώσεις στην κρατική μηχανή και δημιούργησαν έτσι σωρευτικά χρόνιες παθογένειες και αγκυλώσεις. Ενδεικτικά τα συστήματα χαρακτηρίζονται από πρόχειρο σχεδιασμό και έλλειψη προγραμματισμού όσον αφορά στη χρηματοδότησή τους σε όλη τη διάρκεια ζωής τους. Επίσης τα συστήματα του δημοσίου αν και προδιαγράφηκαν έτσι, επί της ουσίας δεν εξασφαλίστηκε η διαλειτουργικότητά τους κατά την παραγωγική τους λειτουργία¹⁸.

Με βάση τα ανωτέρω, μέσα στο επόμενο διάστημα θα δοθεί προτεραιότητα στη χρήση των εργαλείων της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης με κύριο στόχο τη ψηφιοποίηση των εσωτερικών και εξωτερικών διοικητικών διαδικασιών και την διακίνηση δεδομένων και όχι εγγράφων. Προτεραιότητα αποτελεί η δημιουργία περιβάλλοντος ψηφιακής συνεργασίας/επικοινωνίας μεταξύ των υπηρεσιών και των

¹⁷ Η διαλειτουργικότητα με βάση το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης 2011-2015 (ICT for Government and Public Services - Action plan 2011-2015) είναι σε πρώτη προτεραιότητα, διότι αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την υλοποίηση διασυνοριακών Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

¹⁸ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://www.espa.gr/el/pages/staticOPMetarythmisiDimosiouTomea.aspx>

στελεχών της δημόσιας διοίκησης καθώς και η χρήση σύγχρονων, ενιαίων ή/και κοινών υποδομών της Δημόσιας Διοίκησης. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται ψηφιακές πολιτικές που συνεπικουρούν στην αναδιοργάνωση του κράτους και στην εσωτερική βελτίωση της παραγωγικότητας, της αποδοτικότητας και της οργάνωσής του, αξιοποιώντας πολλά τεχνολογικά εργαλεία.

3. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στο Ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο η έκφραση της ιδιωτικής ζωής και η προστασία των προσωπικών δεδομένων περιέχει διατάξεις που αφορούν τα ατομικά δικαιώματα και το κανονιστικό αυτό πλαίσιο εντάσσεται στο υποσύνολο του πληροφοριακού Συντάγματος. Διευκρινιστικά με την παράγραφο 1 του άρθρου 2 του συντάγματος¹⁹ κατοχυρώνεται η προστασία της ανθρώπινης αξίας, με την παράγραφο 1 του άρθρου 5²⁰ προβλέπεται το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και της συμμετοχής στην κοινωνικοπολιτική ζωή της χώρας με την παράγραφο 1 του άρθρου 9 κατοχυρώνεται το άσυλο της κατοικίας²¹, το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής, ενώ με το άρθρο 19 κατοχυρώνεται το απόρρητο της επικοινωνίας²². Ακόμη σύμφωνα με τις συνταγματικές αυτές διατάξεις και σύμφωνα με την έκθεση του νόμου 2472/1997, οι διατάξεις ανάγουν την προστασία της αξίας

¹⁹ «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας».

²⁰ «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη».

²¹ «Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη».

²² «Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων».

του ανθρώπου σε υποχρεωτική και πρωταρχική υποχρέωση του κράτους. Θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε πως με τη συνταγματική αναθεώρηση του 2021 γίνονται προσθήκες στο άρθρο 5Α του Συντάγματος το δικαίωμα στην ελεύθερη πληροφόρηση και στην ελεύθερη πρόσβαση στην επικοινωνία. Ήταν ρητή όμως, η διασφάλιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων από Ανεξάρτητη Αρχή με βάση το άρθρο 101Α η οποία και αποτελεί πλέον εγγύηση και εξασφαλίζει την ουσιαστικότερη και αποτελεσματικότερη προστασία των προσωπικών δεδομένων όπως αυτή έγινε με το άρθρο 9Α το οποίο συστηματοποίησε τα προσωπικά δεδομένα²³. Βλέπουμε ότι με την διάταξη αυτή υπήρξε μία φανερή η πρόθεση του νομοθέτη να προσαρμοστεί σε αυτές τις νέες εξελίξεις της σύγχρονης τεχνολογίας και του ψηφιακού μετασχηματισμού ενώ ταυτόχρονα θωρακίζεται και καθιερώνεται ένα αμυντικό δικαίωμα κατά των επεμβάσεων στις ελευθερίες και στη σφαίρα δράσεως του ατόμου στην ιδιωτική του ζωή²⁴ πέρα από τις συνταγματικές ρυθμίσεις.

Είναι εύλογο να τονίσουμε πως η προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας προβλέπεται και στο Αστικό Δίκαιο και συγκεκριμένα το άρθρο 57 του Αστικού Κώδικα προστατεύει το δικαίωμα της προσωπικότητας και της αξιοπρέπειας τώρα. Τώρα τιθέμεθα θα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και βάσει των οδηγιών 95/46/ΕΚ και 2002/58/ΕΚ ο νομοθέτης προέβη σε κάποιες ρυθμίσεις προκειμένου να ενισχύσει το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η προστασία εντάσσεται σε ένα γενικό θεσμικό πλαίσιο που δεν παρέχει ωστόσο ένα σταθερό, εγγύο και εξειδικευμένο νομοθέτημα, ικανό να προλάβει και να ακολουθήσει την εξέλιξη της τεχνολογίας.

- Ο **N.2068/1992** αφορά την «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα».

²³ «Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί όπως νόμος ορίζει».

²⁴ Βλ. Ι. Ιγγλεζάκη Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα (2004), σελ.57-58.

- **O N.2251/1994** περί προστασίας των καταναλωτών και προάσπισης των δικαιωμάτων τους, ο οποίος αναφέρει στην παράγραφο 6 του άρθρου 4 ότι η χρησιμοποίηση των τεχνικών επικοινωνίας από τον προμηθευτή πρέπει να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην προσβάλλεται η ιδιωτική ζωή του καταναλωτή.
- **O N.2472/1997** «για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» δημοσιεύτηκε στις 10-4-1997. Ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη την Οδηγία 95/46/EK και αποτελεί το βασικότερο νομοθέτημα στο πλαίσιο της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Αναφέρει στην Αιτιολογική του Έκθεση ότι στις τεχνολογικά προηγμένες κοινωνίες θεωρείται αυτονόητο πως για να προστατευθεί το άτομο από την πληροφορική, δεν αρκούν οι γενικές διατάξεις για την προστασία της προσωπικότητας, αλλά επιβάλλεται η ύπαρξη ειδικών ρυθμίσεων που να διασφαλίζουν τον φιλελεύθερο και δικαιοκρατικό χαρακτήρα της τεχνολογικής ανάπτυξης.
- **O N.3471/2006** για «την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και τροποποίηση του Ν.2472/1997», ρυθμίζει την προστασία χρηστών και συνδρομητών υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών έναντι προσβολών των προσωπικών τους δεδομένων και ενσωματώνει στην ελληνική έννομη τάξη την ευρωπαϊκή Οδηγία 2002/58/EK50.
- **O N.3783/2009** για την «Ταυτοποίηση των κατόχων και χρηστών εξοπλισμού και υπηρεσιών κινητής τεχνολογίας και άλλες διατάξεις», τροποποιήθηκε η παράγραφος 2 του άρθρου 3 του Ν.2472/1997.
- **O N.3917/2011** «για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημόσιων δικτύων

επικοινωνιών, χρήση συστημάτων επιτήρησης με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας σε δημόσιους χώρους και συναφείς διατάξεις».

- Ο **N.4225/2014** που αφορά την «αναβάθμιση και βελτίωση των μηχανισμών είσπραξης των ασφαλιστικών φορέων, τα πρόστιμα για την ανασφάλιστη και αδήλωτη εργασία και λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας.
- Ο **N.4577/2018** δημοσιεύτηκε πρόσφατα και αφορά την ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2016/1148/ΕΕ σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση και άλλες διατάξεις.
- Ο **N.4579/2018** για τα ονομαστικά αρχεία επιβατών στις πτήσεις αεροπλάνων εντός ή εκτός ΕΕ.

Προκαλείται κατά αυτό τον τρόπο μία σύγκρουση αφενός μεταξύ των δικαιωμάτων του Πολίτη στην Ελεύθερη πληροφόρηση στην επικοινωνία στην έρευνα, στην ελευθερία έκφρασης και αφετέρου των ατομικών προσωπικών δεδομένων τα οποία πρέπει να εξισορροπηθούν.

4. ΨΗΦΙΑΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Ο όρος διακυβέρνηση (governance) χρησιμοποιείται ευρύτατα από τη δεκαετία του '80 παρ' όλο που διακρίνεται από μία νοηματική ασάφεια. Από την άλλη, ο όρος κυβέρνηση με την ευρεία έννοια ορίζει τις τυπικές θεσμικές διαδικασίες μέσω των οποίων σταθεροποιείται η τάξη, λαμβάνονται και εφαρμόζονται αποφάσεις σε εθνικό επίπεδο. Στις κοινοβουλευτικές δημοκρατίες ο όρος κυβέρνηση χρησιμοποιείται προκειμένου να περιγράψει το αντίστοιχο της «διοίκησης», δηλαδή την πολιτική κορυφή της εκτελεστικής εξουσίας²⁵.

Όμως, ο όρος Διακυβέρνηση είναι ευρύτερος του όρου κυβέρνηση, διότι εμπεριέχει κάθε δυνατή μορφή που μπορεί να εμφανίσει ο πολιτικός συντονισμός μίας κοινωνίας. Αντίθετα, η κυβέρνηση μπορεί να αποτελεί μια συγκεκριμένη πτυχή της διακυβέρνησης, γεγονός που καθιστά αδύνατη την ύπαρξη «διακυβέρνησης χωρίς κυβέρνηση»²⁶.

Κύριες μορφές διακυβέρνησης θεωρούνται οι αγορές, τα ιεραρχικά συστήματα και τα δίκτυα. Οι αγορές συντονίζουν τη συλλογική δράση, διαμέσου του μηχανισμού των τιμών, που κινητοποιείται από τις συνιστώσες της προσφοράς και της ζήτησης. Τα ιεραρχικά συστήματα, χαρακτηριστικό παράδειγμα των οποίων αποτελούν οι γραφειοκρατίες, λειτουργούν μέσω εξωστικών εντολών από «πάνω προς τα κάτω», ενώ τα δίκτυα, από την πλευρά τους, είναι οριζόντιες δομές οργάνωσης, με διαδικασίες χαμηλής τυποποίησης, που χαρακτηρίζονται από ρευστότητα, γεγονός που προκαλεί συχνές μεταβολές²⁷.

²⁵ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/>

²⁶ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <http://publications.europa.eu/resource/uriserv/I10109.ELL>

²⁷ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <http://publications.europa.eu/resource/uriserv/I10109.ELL>

	ΙΕΡΑΡΧΙΑ	ΑΓΟΡΕΣ	ΔΙΚΤΥΑ
ΒΑΣΗ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣ ΗΣ	Αρμοδιότητα, κυριαρχία	Ανταλλαγή, ανταγωνισμός	Συνεργασία, αλληλεγγύη
ΣΚΟΠΟΣ	Συγκεκριμένη δομή, ελεγχόμενοι στόχοι	Αυθόρμητη παραγωγή αποτελεσμάτων	Συγκεκριμένη δομή / Αυθόρμητη παραγωγή αποτελεσμάτων
ΟΔΗΓΙΕΣ , ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	Από την κορυφή στη βάση, κανόνες – προδιαγραφές. Συστηματοποίηση, εποπτεία, επιθεώρηση (ex ante έλεγχοι), δυνατότητα παρέμβασης της πολιτικής ηγεσίας μέσω της άσκησης veto.	Πρόσφορά – ζήτηση , Μηχανισμός τιμών, Ίδιο συμφέρον (self interest), εκτίμηση κέρδους - απωλειών, δικαστική επίλυση διαφορών, «αόρατο χέρι»	Κοινές αξίες, κοινή ανάλυση προβλημάτων, συναίνεση, αφοσίωση. Αμοιβαιότητα, εμπιστοσύνη, άτυπη αξιολόγηση- φήμη, ex post έλεγχος βάσει αποτελεσμάτων.
ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	Από την κορυφή στη βάση, ρυθμιστικός- καθοδηγητικός ρόλος, εξαρτώμενοι δρώντες ελέγχονται βάσει κανόνων	Δημιουργία – εποπτεία αγορών, αγοραστές αγαθών, ανεξάρτητοι δρώντες	Υποστηρικτικός ανάπτυξης δικτύων, διαχείρισης και συμμετέχων δικτύων

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ	Βεμπεριανό ²⁸ γραφειοκρατικό μοντέλο	Νεοθεσμική οικονομική θεωρία	Θεωρία δικτύων
---------------------------	---	---------------------------------	----------------

Πίνακας 1: THE FEATURES OF HIETARCHIES, MARKETS AND NETWORKSBY VERHOEST KOEN, PETERS GUY, BEUSELINCK EVA AND MEYERS FALKE

Οι μεταβολές αυτές περιλαμβάνουν την εμφάνιση νέων μορφών δημόσιας διοίκησης, με το κράτος να περιορίζεται στη διεύθυνση, να ορίζει δηλαδή τους σκοπούς και να θέτει επιτελικούς στόχους, σε αντίθεση με δηλαδή την άμεση παροχή υπηρεσιών, τη διάχυση του ορίου μεταξύ κυβερνήσεων και αγοράς με την διεύρυνση των συνεταιρισμών δημοσίου/ιδιωτικού τομέα, και την εμφάνιση συστημάτων πολυεπίπεδης διακυβέρνησης λόγω της παγκοσμιοποίησης και της περιφερειοποίησης. Παρ' όλα αυτά, ο όρος διακυβέρνηση ακόμη δεν έχει αποκτήσει ένα εν γένει αποδεκτό νόημα, ενώ πολλοί συνδέουν τη χρήση του από το ελάχιστο ή περιορισμένο κράτος²⁹.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, μπορούμε να σημειώσουμε την ανάδυση ενός ανταγωνιστικού παραδείγματος οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, γνωστού ως «Δικτυακή Διακυβέρνηση». Το υπόδειγμα αυτό χαρακτηρίστηκε από την απόδοση μικρότερου βαθμού εμπιστοσύνης στην αγορά, ως ένα εργαλείο ικανού να περιορίσει τα κόστη, ενώ παράλληλα να αυξήσει την

²⁸ Σύμφωνα με τον Μαξ Βέμπερ τα χαρακτηριστικά της γραφειοκρατίας καθορίζονται ως εξής:

1. Οι αρμοδιότητες και οι ευθύνες των υπαλλήλων ορίζονται ευκρινώς και νομιμοποιούνται ως επίσημα καθήκοντα.
2. Η οργάνωση των αρμοδιοτήτων ακολουθεί ιεράρχηση εξουσίας από πάνω προς τα κάτω.
3. Οι υπάλληλοι του συστήματος της γραφειοκρατίας επιλέγονται και εξελίσσονται βάσει των προσόντων τους.
4. Οι διοικητικές δράσεις και αποφάσεις καταγράφονται και αποτελούν τμήμα μόνιμου και διαρκούς αρχείου.
5. Τα διοικητικά στελέχη υπόκεινται σε κανόνες και διαδικασίες, οι οποίες εξασφαλίζουν αξιόπιστη συμπεριφορά.
6. Η διοίκηση των υπαλλήλων ασκείται από σώμα εκτός του οργανισμού στον οποίο ανήκουν, (πολιτική ηγεσία ενίοτε)

²⁹ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://docplayer.gr/200807448-Metaptyhiako-programma-dioikisi-epiheiriseon-gia-stelehi-diplomatiki-ergasia.html>

ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών του δημοσίου τομέα. Οι μελετητές της δημόσιας διοίκησης άρχισαν να αξιοποιούν τον όρο «διακυβέρνηση» (governance), έναντι του όρου «κυβέρνηση» (government), εξαιτίας του γεγονότος ότι ο όρος «διακυβέρνηση» περιγράφει με μεγαλύτερη ακρίβεια την πραγματική κατάσταση του δημοσίου τομέα των σύγχρονων κρατών, στον οποίο επιτυγχάνεται και παρέχεται μέσω της αγοράς και της κοινωνίας ένα αυξημένο πλέγμα δημοσίων ρόλων και υπηρεσιών³⁰.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, ο όρος «Δημόσια Διακυβέρνηση» (Public Governance) άρχισε να αντιπαραβάλλεται με τον όρο «κυβέρνηση» (government). Μάλιστα ο Kickert W.J.M. (1997) χρησιμοποίησε τον όρο «Δημόσια Διακυβέρνηση» για να προσδιορίσει μια εναλλακτική προσέγγιση στις διαχειριστικές θέσεις περί Νέου Δημόσιου Μάνατζμεντ, που είχαν τις βάσεις τους στις αγγλοσαξονικές χώρες, η οποία θα μπορούσε να αποτυπώσει καλύτερα τις διοικητικές μεταρρυθμίσεις των χωρών της ηπειρωτικής Ευρώπης³¹.

Στην ηπειρωτική Ευρώπη, η άγγλο-αμερικάνικη θεώρηση του Ν.Δ.Μ. αποδείχτηκε ότι είχε περιορισμένες δυνατότητες να επικρατήσει σε χώρες με διαφορετικό ιστορικό υπόβαθρο, διαφορετική πολιτισμική κουλτούρα και διοικητικό και πολιτικό σύστημα. Χώρες, όπως η Ιταλία, η Γαλλία και η Γερμανία επέδειξαν περιορισμένη ικανότητα στο να αναδιαμορφώσουν τη διοίκηση του δημοσίου τομέα τους, ισχυρά επηρεαζόμενες από διαχειριστικά μοντέλα που υιοθετήθηκαν από τον επιχειρηματικό τομέα παραγωγής, από την υπέρμετρη στροφή προς τον πολίτη/πελάτη και από την εισαγωγή μηχανισμών της αγοράς στην παροχή των υπηρεσιών.

Η αναγκαιότητα για οικοδόμηση ενός διαφορετικού υποδείγματος διακυβέρνησης στις αρχές του 21ου αιώνα, αποτελεί συνέπεια της αλληλεπίδρασης πολυποίκιλων αλληλοεξαρτώμενων μεταβλητών, τόσο της έμφασης στο κράτος

³⁰ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <http://estia.hua.gr/file/lib/default/data/6732/theFile>

³¹ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://docplayer.gr/200807448-Metaptyhiako-programma-dioikisi-epiheiriseon-gia-stelehi-diplomatiki-ergasia.html>

πρόνοιας, όσο και της ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών. Από το συνδυασμό αυτών των παραγόντων απορρέει η ανάπτυξη ενός σύνθετου δικτύου που σχετίζεται με την οργάνωση και διοίκηση του δημοσίου τομέα, το οποίο προκαλεί κάποιον να επανεξετάσει τους ρόλους του νέου δημοσίου μανάτζμεντ³².

Σε αυτό το πλαίσιο κάνει την εμφάνισή της μια σύγχρονη έννοια Διακυβέρνησης, μιας μορφής πολιτικών οργανισμών, ενός σύγχρονου τρόπου (που εμπεριέχει αρχές, εργαλεία, κανόνες, διαδικασίες, συμπεριφορές) με τον οποίο μια αρχή κάνει χρήση των εξουσιών που της αναθέτουν οι πολίτες. Μάλιστα, για να αναπτυχθεί μια μεγάλη δημοκρατική δυναμική στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολογεί ευρεία μεταρρύθμιση στον τομέα της διακυβέρνησης και προτείνει τέσσερις (4) σημαντικές αλλαγές³³:

- α) μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών,
- β) καθορισμός πιο αποτελεσματικών πολιτικών και νομοθεσιών,
- γ) συμμετοχή στη συζήτηση για την παγκόσμια διακυβέρνηση, και
- δ) επαναπροσδιορισμό και των θεσμικών των πολιτικών οργάνων

Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τονίζει, ότι είναι απαραίτητο να γίνουν μεταρρυθμίσεις στον τομέα της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης, ώστε να έρθουν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα πιο κοντά στους πολίτες. Η καλή δημόσια διακυβέρνηση (Good Governance), σύμφωνα με σχετική μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας, εδράζεται στις ακόλουθες σωρευτικές αρχές³⁴:

- **Διαφάνεια:** τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα πρέπει να δώσουν μεγαλύτερη σημασία στη διαφάνεια και την κοινοποίηση των αποφάσεών τους
- **Συμμετοχή:** οι πολίτες πρέπει να κληθούν να συμμετάσχουν πιο συστηματικά στην εκπόνηση και την υλοποίηση των πολιτικών
- **Ευθύνη/λογοδοσία:** πρέπει να αποσαφηνιστεί ο ρόλος του κάθε συντελεστή

³² Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A10109/>

³³ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://docplayer.gr/200807448-Metaptyhiako-programma-dioikisi-epiheiriseon-gia-stelehi-diplomatiki-ergasia.html>

³⁴ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <http://estia.hua.gr/file/lib/default/data/6732/theFile>

στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, με κάθε εμπλεκόμενο συντελεστή να αναλαμβάνει στη συνέχεια το ρόλο που του αναλογεί

- **Αποτελεσματικότητα διακυβέρνησης:** οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται στο κατάλληλο επίπεδο και την κατάλληλη στιγμή και να παράγουν τα απαιτούμενα αποτελέσματα
- **Συνοχή:** οι πολιτικές που εφαρμόζει η Ε.Ε. παρουσιάζουν πολύ μεγάλη διαφοροποίηση και απαιτείται συνεχής προσπάθεια για να εξασφαλίζεται η συνοχή τους.

Η έννοια της διακυβέρνησης, όπως διατυπώθηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα το 1989, αφορά στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας με τη μορφή της διοίκησης των υποθέσεων μιας χώρας, από το σύνολο των θεσμών και των διαδικασιών που καθορίζουν τον τρόπο λήψης αποφάσεων για ζητήματα δημοσίου ενδιαφέροντος. Σε αντίθεση με την έννοια που αποδίδεται στον όρο κυβέρνηση, η διακυβέρνηση αναφέρεται σε μια άλλου είδους διαδικασία παραγωγής και εφαρμογής εντολών και ελέγχου, βάσει της οποίας αυτές προκύπτουν ως αποτέλεσμα διαπραγμάτευσης και διαβούλευσης των ενδιαφερομένων μερών και όχι ως συνέπεια εκ των άνω αποφάσεων³⁵.

Έτσι η διακυβέρνηση περιλαμβάνει την έννοια της δημοκρατικής ζύμωσης και παραγωγής πολιτικών. Για το λόγο αυτό η ηλεκτρονική διακυβέρνηση μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνει στις εκφάνσεις της, τις διαδικασίες της ηλεκτρονικής ψηφοφορίας (e-voting), της ηλεκτρονικής διαβούλευσης (e-consultations) και της ηλεκτρονικής δημοκρατίας (e-democracy, e-participation), ως διαδραστικές μορφές άσκησης πολιτικής με την βοήθεια των τεχνολογιών. Συνεπώς, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση αφορά στην άσκηση πολιτικής με τη χρήση της ηλεκτρονικής τεχνολογίας³⁶.

³⁵ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3AI10109>

³⁶ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://slideplayer.gr/slide/2018172/>

5. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

5.1. Πληροφορίες

Σύμφωνα με το άρθρο 4, του Γενικού Κανονισμού, στην έννοια των «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» υπάγεται «κάθε πληροφορία που αναφέρεται σε φυσικό πρόσωπο» δηλαδή το υποκείμενο των δεδομένων. Το βάθος της έννοιας των προσωπικών δεδομένων, ήτοι τα επί μέρους στοιχεία αυτής αναλύονται παρακάτω, ως προς το πλάτος μάλιστα αυτής παρατίθενται στη συνέχεια ενδεικτικά παραδείγματα. Τέτοιες προσωπικές πληροφορίες λοιπόν, μπορεί να είναι ο αριθμός δελτίου ταυτότητας, ο ΑΜΚΑ, ο τηλεφωνικός αριθμός, η ηλεκτρονική διεύθυνση, το domain name ή ακόμη και IP διεύθυνση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, οι απεικονίσεις στις μηχανικές, φωτογραφίες, ακτινογραφίες, τα δεδομένα της γενετικής ταυτότητας, οι καταγεγραμμένες συνομιλίες κ.ά.

Ο όρος «δεδομένα» δε φαίνεται να έχει εν προκειμένω την ευρύτητα που έχει στην πληροφορική, καθώς εδώ ως δεδομένα νοούνται «πληροφορίες». Η έννοια της «πληροφορίας» δε μοιάζει ταυτόσημη προς εκείνη της κρίσης, οσοδήποτε γενική και αξιολογική κι αν είναι η τελευταία. Έτσι σοβαρές αμφιβολίες γεννώνται γύρω από το αν στο πεδίο εφαρμογής των ειδικών ρυθμίσεων για τα προσωπικά δεδομένα. Θα μπορούσε να εμπέσει κάθε γενική και αξιολογική κρίση ή χαρακτηρισμός³⁷, ακόμη και αν εκ της γενικότητάς τους δεν πληροφορούν για κάτι συγκεκριμένο, αλλά αποτελούν μάλλον έκφραση της προσωπικότητας του αξιολογούντος, δηλαδή αποτελούν δικά τους προσωπικά δεδομένα, ανεπίδεκτα μάλιστα πρόσβασης εκ μέρους του υποκειμένου το οποίο αφορούν, όπως για παράδειγμα εκφράσεις μίσους ή καλοσύνης. Απέναντι σε τέτοιες προσβολές ο θιγόμενος μπορεί οπωσδήποτε να προστατευθεί δυνάμει του γενικού δικαίου της προσωπικότητας, κατά βάση σε σύνδεση προς την αποδοκιμασία της εξυβρίσεως από την έννομη τάξη.

³⁷ Βλ. ΑΠΔΠΧ Γ/ΕΞ/448/15.7.2008.

Μολαταύτα η θέση αυτή δεν είναι άμοιρη σοβαρών επιφυλάξεων³⁸. Αυτό βέβαια , εφόσον η αξιολόγηση εμπεριέχει και οντολογικές κρίσεις. Έτσι υπό μια τέτοια «αξιολόγηση» υπονοείται και η αντίστοιχη στοιχειοθετούσα αυτή οντολογική κρίση. Τούτο, καθώς τις περισσότερες φορές η διάκριση μεταξύ τους θα αποβαίνει δυσχερέστατη στην πράξη³⁹. Όπως και υπό το δίκαιο της αναίρεσης, όπου εντοπίσθηκε για πρώτη φορά το πρόβλημα αυτό), έτσι και στην προκείμενη περίπτωση η ασάφεια δε μπορεί να λυθεί εννοιοκρατικώς, αλλά μάλλον με τελολογικά κριτήρια, δηλαδή, εν αμφιβολία υπέρ τη νομιμοποιήσεως του υποκειμένου να προσβεί ή να αντιταχθεί. Γι' αυτό συμπερασματικά, γίνεται ορθώς δεκτό, ότι δε συνιστούν δεδομένα αξιολογήσεις τόσο γενικές, ώστε δε μπορούν να υποδηλώνουν συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά⁴⁰.

Συναφώς, περαιτέρω προβληματίζει η νομική αντιμετώπιση φαινομένων ή καταλόγων αξιολόγησης γνωστών και υπό τους όρους listing ή scoring ,ιδίως αξιολόγησης υπηρεσιακής ή πιστωτικής ικανότητας⁴¹. Πέραν του ότι τέτοιες κατηγοριοποιήσεις συνιστούν τουλάχιστον υπαινιγμούς περί της συνδρομής συγκεκριμένων περιστατικών⁴², στα οποία πρέπει να στηρίζονται σύμφωνα με τα αναφερθέντα αμέσως παραπάνω, είναι προφανές ότι ως γεγονότα τέτοιες αξιολογήσεις έχουν αυτές καθ' αυτές καταστεί δεδομένα συνδεόμενα αντικειμενικώς πλέον με το υποκείμενο, την κοινωνική ή την εργασιακή του θέση, ανεξαρτήτως της βασιμότητας ή της ακρίβειας τους, αφού προώριστεί να συνοδεύουν εσαεί το φάκελό του στην επιχείρηση που εργάζεται.

Εδώ προέχουν λοιπόν, οι πληροφορίες για την αξιολόγηση του υποκειμένου από συγκεκριμένα πρόσωπα όπως τον εργοδότη του, το τραπεζικό σύστημα, δηλαδή

³⁸ Έτσι χαρακτηρίζουν δυνητικώς και της αξιολόγησης ως προσωπικά δεδομένα οι Damman.

³⁹ Άλλωστε από πλευράς τυπικής λογικής εντάσσεται στην προβληματική του αριστοτελικού μέσου όρου.

⁴⁰ Βλ.: ΑΠΔΠΧ Γ/ΕΞ/4408/15.7.2008.

⁴¹ (για την τελευταία βλ. ad hoc σελ. 577).

⁴² Στην υπάρχουσα σύγκριση μεταξύ των αξιολογουμένων, ως πραγματική κρίση στηρίζουν το χαρακτηρισμό των στοιχείων του scoring ως δεδομένα.

ως «μετά κρίσεων» με σαφώς οντολογικό χαρακτήρα. Ως εκ τούτου συνιστούν προσωπικά δεδομένα τόσο του κρινόμενου, όσο και του κρίνοντος, Τούτο φυσικά ισχύει πολλώ μάλλον, όταν την αξιολογική κρίση δε φέρεται να τη διατυπώνει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας, αλλά στο αρχείο του τελευταίου περιέχεται απλώς η είδηση για την αξιολογική κρίση τρίτου αξιολογητή, υπαλλήλου του ή ανεξάρτητου αναφορικά με το υποκείμενο.

Δεδομένα αποτελούν επίσης και οι ανακριβείς πληροφορίες⁴³ ιδίως ανεξαρτήτως του δόλου του πληροφορούντος υπευθύνου της επεξεργασίας, δεδομένου ότι και αυτές αφορούν και μάλιστα το υποκείμενο πολύ περισσότερο από τις αληθείς.

Ως δεδομένα νοούνται ακόμη και πληροφορίες αναφερόμενες χωρίς βεβαιότητα από την πλευρά του πληροφορούντος, ενδοιαστικές, ασαφείς, πιθανοτικές όπως υπόνοιες ερωτήματα ή και απλοί συνειρμοί. Μολονότι ολότελα απίθανοι συνειρμοί δε θα πρέπει βεβαίως να θωρηθούν ως νομικώς κρίσιμοι, εν τούτοις δεν είναι αναγκαίο η προβαλλόμενη βεβαιότητα ή η φερόμενη πιθανότητα να υπερβαίνει το 50%, αφού και των λιγότερο πιθανών πληροφοριών η σκιά εξακολουθεί να πλανάται πάνω από το υποκείμενο και να το ακολουθεί, καθώς μια τέτοια πιθανότητα ενδέχεται να καθορίσει τη συμπεριφορά των άλλων απέναντί του⁴⁴.

5.2. Το πεδίο εφαρμογής του δικαίου των προσωπικών δεδομένων

Οι προϋποθέσεις εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού είναι αυστηρότερες από αυτές του άρθρου 9Α Σ, πολύ δε περισσότερο από τα όρια του θεσμού του

⁴³ Βλ. ΑΠΔΠΧ Γ/ΕΞ/448/15.7.2008.

⁴⁴ Παράδειγμα: Η ΑΠΔΠΧ, ακριβώς ενόψει της πιθανότητας να αληθεύει η πληροφορία, αρκέσθηκε στην ιατρική άποψη που δέχεται τον κίνδυνο της εξακρίβωσιμότητας γενετικής ασθενειών από την ανάλυση μιας αναφερόμενης στην καταγωγή περιοχής του ανθρώπινου DNA, μολονότι αυτή η άποψη μειοψηφεί στην επιστημονική κοινότητα.

πληροφοριακού αυτοκαθορισμού ή της ιδιωτικής σφαίρας. Θα πρέπει να αφορά επεξεργασία προσωπικών μόνον δεδομένων με σκοπό, όχι αποκλειστικά οικιακό ή «προσωπικό», και δη κατά τέτοιον τρόπον, ώστε αυτά να περιλαμβάνονται ή να πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο, «σύστημα αρχειοθέτησης» κατά την ορολογία του Γεν Καν. Υπό την έννοια αυτήν το πεδίο εφαρμογής του Γεν Καν προσδιορίζεται διττών, καθ' ύλην (*ratione materiae*) και καθ' υποκείμενο (*ratione personae*), όπως άλλωστε και πλείστα άλλα κοινοτικά νομοθετήματα⁴⁵.

5.3. Συνδεόμενα ως προς το πρόσωπο Δεδομένα

Για να εμπίπτουν στο προστατευτικό πεδίο του νόμου τα δεδομένα θα πρέπει να είναι προσωπικά, δηλαδή να συνδέονται προς ορισμένο ή έστω αόριστο πρόσωπο⁴⁶, ήτοι «πρόσωπο, του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί κατά τη διατύπωση του κατ' άρθρ. 4 του Κανονισμού. Έτσι, προσωπικά δεδομένα αποτελούν και μόνες οι φωτογραφίες ή απεικονίσεις, ακόμη και όταν δε συνοδεύονται από γραπτή αποκάλυψη του ονόματος του εικονιζόμενου. Τούτο, πρωτίστως επειδή το πρόσωπο δε θα πρέπει να ταυτίζεται προς το όνομά του, που αποτελεί έναν μόνον από τους συντελεστές της προσωπικότητας και ταυτότητάς του, η οποία αντιθέτως «προσδιορίζεται από επιμέρους στοιχεία που χαρακτηρίζουν την υπόσταση του από βιολογική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική άποψη» σύμφωνα με το άρθρ. 4, αρ.1-2 του Γενικού Κανονισμού.

Ομοίως, πέρα από το όνομά του το υποκείμενο δεν πρέπει να ταυτίζεται ούτε και με άλλους επί μέρους συντελεστές της προσωπικότητάς του, π.χ. τα εξωτερικά χαρακτηριστικά. Άλλωστε, αν κάποιος γνωρίζει κάποια από τα χαρακτηριστικά, την όψη ενός ανθρώπου όπως τα δακτυλικά αποτυπώματα, τότε θα κατορθώσει

⁴⁵ (π.χ. αφορώντα την προστασία του καταναλωτή). Για τη γεωγραφική οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής του Γεν Καν κατ' άρθρο 3 αυτού.

⁴⁶ Βλ. ΑΠΔΠΧ 29/2012, 44/2009.

πιθανότατα να πληροφορηθεί και τα υπόλοιπα όπως το όνομα ή την όψη του και αντιστρόφως. Με άλλα λόγια μπορεί με ορισμένα χαρακτηριστικά του να εξακριβώσει ή να πιθανολογήσει την ταυτότητά του. Ως εκ τούτου γίνεται συχνά λόγος για την ευρεία σύλληψη της έννοιας του προσώπου.

Για το λόγο αυτό, για παράδειγμα, δεν είναι πειστική η άποψη ότι δεν αποτελεί επεξεργασία προσωπικών δεδομένων η πανοραμική βιντεοπαρακολούθηση, όπου παρά την μεγέθυνση της εικόνας δεν είναι ταυτοποίησης τα πρόσωπα των βιντεοσκοπούμενων. Μια τέτοια θέση πρέπει να αποκρουσθεί, στο μέτρο που δεν παύουν να είναι ταυτοποίησης τα ακίνητα κάποιων ιδιοκτητών, ως πληροφορίες που τους αφορούν. Άλλο ένα ζήτημα είναι το αν οι εν λόγω πληροφορίες είναι ήδη νόμιμα προσβάσιμες σε δημόσια βιβλία όπως το κτηματολόγιο ή συντρέχει άλλη νόμιμη βάση για την παρακολούθηση⁴⁷.

Ανώνυμα δεδομένα, όπως π.χ. απρόσωπα «συγκεντρωτικά στατιστικά στοιχεία» δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Γεν. Καν.⁴⁸, μόνον δε με την επίκληση του γενικού δικαιώματος του «πληροφοριακού αυτοκαθορισμού». Στο μέτρο βεβαίως που τούτο γίνεται δεκτό από την έννομη τάξη, θα μπορούσε να προστατευθεί εκείνος από τον οποίον προέρχονται τα «ανωνυμοποιημένα» δεδομένα. Για να αποκλεισθεί πάντως η υπαγωγή στο πεδίο εφαρμογής του νόμου για τα προσωπικά δεδομένα, θα πρέπει όχι απλώς να μη συνδέονται οι πληροφορίες προς κάποιο πρόσωπο, αλλά και να μην είναι δυνατή η σύνδεσή τους αυτή, δηλαδή να μην υφίσταται ούτε δυνατότητα ονομαστικοποίησής τους.

Κατά τούτο διαφέρουν τα ανώνυμα από τα ψευδώνυμα ή ψευδωνυμοποιημένα δεδομένα, τα φερόμενα ως συνδεόμενα με πρόσωπο αναφερόμενο με φανταστικό όνομα, διότι, σε αντίθεση προς τα πρώτα, τα δεύτερα δε φέρονται να συνδέονται μεν προς κάποιο υπαρκτό πρόσωπο, αλλά μπορούν να

⁴⁷ (π.χ. υπέρτερο έννομο συμφέρον κατά Γεν. Καν. 6§1).

⁴⁸ Τέτοια στοιχεία δεν λογίζονται ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Είναι προφανές ότι η χρήση του όρου λογίζονται εκ μέρους του ιστορικού νομοθέτη αποτελεί ακυρολεξία και βεβαίως δεν υποδηλοί πλάσμα δικαίου.

συνδεθούν, εφόσον μπορεί να γνωσθεί ποιος υποδηλώνεται με το συγκεκριμένο ψευδώνυμο. Επομένως τα ψευδώνυμα δεδομένα υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του νόμου, εφόσον είναι εξακριβώσιμη η αληθινή ταυτότητα του ψευδονοματιζόμενου υποκειμένου τους.

Σημειώνεται ότι ο προσωπικός χαρακτήρας των δεδομένων δε ενυπάρχει πάντοτε εξ ορισμού σ' αυτά τα ίδια, αλλά τους προστίθεται από στοιχεία επιπρόσθετα προς αυτά, κατ' ουσία από τον σκοπό της επεξεργασίας, με χαρακτηριστικότερο ίσως παράδειγμα τα στοιχεία επικοινωνίας των αντικειμένων στο internet των πραγμάτων. Πολλώ μάλλον δε, μπορεί να αποκλεισθεί ολωσδιόλου η εκ των υστέρων επανονομαστικοποίηση των ανωνυμοποιημένων δεδομένων, ιδίως ενόψει των ραγδαία αυξανόμενων δυνατοτήτων της πληροφορικής, καθώς μάλιστα τα πρωτογενώς συλλεγόμενα δεδομένα θα είναι εξ αρχής ανώνυμα, η ταυτότητά του αντικειμενικώς εξακριβώσιμη. Έτσι θα μπορούσε να λεχθεί γενικότερα ότι εδώ το πρόβλημα το δημιουργεί η λεγόμενη πρόσθετη πληροφόρηση την οποία μπορεί να έχει κάποιος τεχνικός, συγκυριακά πληρέστερα πληροφορημένος, έτσι ώστε να συνδέσει τα εκ πρώτης όψεως, ανώνυμα δεδομένα προς συγκεκριμένο πρόσωπο⁴⁹.

Βεβαίως, για τη θεώρηση της ανώνυμης πληροφορίας ως προσωπικού δεδομένου, δε θα αρκούσε μεν μόνη η απλή (θεωρητική) πιθανότητα ονομαστικοποίησής της, αλλά η εξακριβωσιμότητα της σύνδεσης της πληροφορίας προς κάποιο πρόσωπο που απόκειται εν τέλει, στην ένταση της προς τούτο απαιτούμενης επεξεργασίας της πληροφορίας αυτής. Ενόψει των παραπάνω γίνεται δεκτό ότι η έννοια του ανώνυμου ή αντιστοίχως του προσωπικού δεδομένου, είναι σχετική.

Έτσι, θα μπορούσε να λεχθεί ότι η σύνδεση της πληροφορίας προς κάθε πρόσωπο αποτελεί έννοια «κινητής κλίμακας», σε συσχετισμό προς το κόστος της διαδικασίας ανάλυσής της, των ληπτέων κατ' αυτής μέτρων ασφαλείας, και

⁴⁹ Παράδειγμα: Αναδιασταυρούμενες πολλαπλές φωτογραφήσεις των (ανώνυμων) graffiti επί φορητών αυτοκινήτων και των περαστικών θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε εντοπισμό των περιθωριακών ζωγράφων.

αφετέρου προς την κρισιμότητά της για το πρόσωπο που αφορά ή τους τυχόν ενδιαφερόμενους τρίτους. Πρόκειται βεβαίως κατ' ουσίαν για μια ακόμη εκδοχή της αρχής της αναλογικότητας, ειδικότερα για ανάλυση κινδύνου αποκάλυψης της ταυτότητας του υποκειμένου, στο συσχετισμό κόστους και οφέλους ενός τέτοιου εγχειρήματος⁵⁰. Για παράδειγμα, η παράθεση και δημοσίευση της φωτογραφίας προσώπου πλησίον ειδησεογραφικού κειμένου, ενδέχεται να δημιουργεί την εντύπωση ότι ο εικονιζόμενος σχετίζεται ενδεχομένως προς τις ειδήσεις αυτές, ακόμη και αν αυτό δεν αναφέρεται ρητώς ή δεν ήταν καν στις προθέσεις του συντάκτη του.

Περαιτέρω ζητούμενο αποτελεί αν κριτήριο για τη διάγνωσή της θα αποτελεί ο ορίζων γνώσης και οι τεχνικές δυνατότητες του εκάστοτε υπευθύνου επεξεργασίας, ή η αντικειμενική αντίληψη των συναλλαγών, αυτή που ισχύει για τον καθένα συναλλασσόμενο ή για τους συναλλασσόμενους της ίδιας έστω κατηγορίας. Εννοείται ότι κάθε πληροφορία δε συνιστά «προσωπικό δεδομένο», αποτελεί δε συχνά ζήτημα ερμηνείας της εκάστοτε υπό εξέταση πληροφορίας τα αν με αυτή αποδίδεται κάτι σε συγκεκριμένο πρόσωπο ως ιδιότητά του, πράξη του.

Από τα γνωστά κριτήρια ερμηνείας των νομικώς κρίσιμων δηλώσεων, ήτοι το υποκειμενικό⁵¹ αναγόμενο στις παραστάσεις του μέσου ανθρώπου ή πιο συγκεκριμένα του μέσου ανθρώπου της κατηγορίας το υποκειμένου, του κύκλου των συγγενών, φίλων ή συνεργατών του, θα πρέπει να προκρίνεται αυτό που ανταποκρίνεται πληρέστερα του εκάστοτε εφαρμοστέου νόμου.

Το άρθρο 11 του Κανονισμού φαίνεται να τέμνει μέση λύση στο ζήτημα. Δηλαδή, όταν η ονομαστικοποίηση είναι αδύνατη για τον υπεύθυνο, τότε αυτός απαλλάσσεται από καθήκον να ενημερώσει το υποκείμενο, δηλαδή να του αποκαλύψει την προς αυτό συνδεσιμότητα των δεδομένων. Εξ αντιδιαστολής όμως, δε φαίνεται να απαλλάσσεται από άλλα καθήκοντα, ιδίως να περιφρουρήσει τη μυστικότητα ανωνυμίας των δεδομένων και της επεξεργασίας έναντι των τρίτων με τα

⁵⁰ Ότι και εδώ δεν αξιώνεται πιθανότητα άνω του 50%, σελ. 71-72 *mutatis mutandis*.

⁵¹ Βλ. Αστικό Κώδικα, άρθρο 200.

κατάλληλα μέτρα ασφαλείας, να παράσχει πρόσβαση στο υποκείμενο, εφόσον αυτό εντοπίσει και αποδείξει τη σύνδεση των δεδομένων προς τον εαυτό του.

Τα παραπάνω σημαίνουν ότι, όσον αφορά στη νομιμοποίηση του υποκειμένου να προστατευθεί, προκριτέα ερμηνευτική εκδοχή θα είναι κατ' αρχήν η δυσμενέστερη πιθανή σε βάρος του, ακριβώς προκειμένου να έχει δυνατότητα να αμυνθεί όχι απλώς κατά της βέβαιης, αλλά και κατά της απλώς πιθανής προσβολής της ιδιωτικής του σφαίρας⁵². Επισημαίνεται πάντως, ότι εδώ δεν συμπεριλαμβάνονται ολότελα απίθανες εκδοχές, ως ενδεχόμενα κατά των οποίων δεν έχει καν έννομο συμφέρον να κινηθεί ο παραπονούμενος.

Υπό την έννοια αυτήν, η μη εξακριβωσιμότητα της σύνδεσης της πληροφορίας προς κάποιο πρόσωπο, ενδέχεται να μεταπίπτει εν μέρει από αρνητική προϋπόθεση της εφαρμογής της νομοθεσίας για προσωπικά δεδομένα σε αρχή της επεξεργασίας, και των ανώνυμων ακόμη δεδομένων, προκειμένου αυτά να μην ονομαστικοποιηθούν, οπότε η επεξεργασία τους αυτή θα προσέκρουε στην αρχή της αναλογικότητας.

Προβληματισμό δημιουργεί επίσης η συχνή αναπόφευκτη σύνδεση της ίδιας πληροφορίας με περισσότερα του ενός πρόσωπα που συνδέονται στενά μεταξύ τους, λ.χ. στενούς συγγενείς, μετόχους, συνεταίρους. Έτσι, αρνητικές πληροφορίες για τον γιο χαρακτηρίζουν και σπιλώνουν και τον πατέρα, διαδόσεις για τη δράση μιας εταιρίας πλήττουν και το βασικό της μέτοχο.

Μολονότι έναντι τρίτων δεν υπάρχει ίσως *a priori* λόγος να μην απολαύουν κατ' αρχήν της προστασίας του Γενικού Κανονισμού όλα τα πρόσωπα που συνδέονται ή που θα μπορούσαν να συνδεθούν με την πληροφορία, εν τούτοις έναντι αλλήλων θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι επί απώτερης ή έμμεσης συνδέσεως των δεδομένων προς τρίτα πρόσωπα προηγείται ο εγγύτερα συνδεόμενος προς την πληροφορία. Τούτο σημαίνει ότι - σύμφωνα με το πνεύμα του δικαίου της ιδιωτικής σφαίρας (ort-

⁵² Βλ. άρθρ. 4, αρ.1 Γεν. Καν. Αυτό απαράλλακτα όπως και για την συλλογική αγωγή που επιδιώκει την μην χρήση ενός δυσερμηνευτου ΓΟΣ, προκρίνεται η δυσμενέστερη για τον καταναλωτή ερμηνευτική εκδοχή του επίμαχου όρου.

in) νικά κατ' αρχής ο αρνούμενος την επεξεργασία, εκτός αν στρέφεται κατά της ρητής θελήσεως του εγγύτερα συνδεόμενου προς τα δεδομένα, ή συντρέχουν άλλοι λόγοι άρσεως του άδικου της επεξεργασίας αυτής. Αν βεβαίως τα δεδομένα συνδέονται εξίσου προς περισσότερους, τότε θα πρόκειται πραγματικά για κοινά τους δεδομένα πολλαπλής συνδέσεως, δεδομένα ανήκοντα σε περισσότερα υποκείμενα⁵³.

Εξάλλου, όταν προς τα δεδομένα συνδέεται εγγύτερα νομικό πρόσωπο, τότε ως υποκείμενο αυτών θα μπορούσε να νοηθεί το εγγύτερα συνδεόμενο προς αυτά φυσικό πρόσωπο. Έτσι ο μέτοχος θα δικαιούται βεβαίως προσβάσεως στα εταιρικά στοιχεία, εκτός αν τούτο αντιβαίνει στις καταστατικές εξουσίες του. Πάντως σε μια τέτοια περίπτωση, θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι μόνη η εκούσια συμμετοχή του στο συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο ενέχει και συγκατάθεση στην επεξεργασία των εταιρικών δεδομένων, σύμφωνα με το καταστατικό του και τις διατάξεις που το διέπουν.

Ομοίως, η υπαγωγή ενός προσώπου σε μία ομάδα αποτελεί σαφώς δικό του προσωπικό δεδομένο, όχι όμως και τα δεδομένα της ομάδας αυτής καθ' αυτήν, εκτός αν η σύνδεση της εν λόγω ομάδας προς το υποκείμενο παρίσταται ως εύλογη σύμφωνα με τα παραπάνω. Πάντως και σ' αυτήν την περίπτωση δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να είναι τόσο απομακρυσμένη ή έμμεση η σύνδεση των δεδομένων προς κάποιο πρόσωπο, ώστε αυτό να μην πρέπει καν να θεωρηθεί ως υποκείμενο αυτών⁵⁴, αναφορικά με τα στοιχεία της εν λόγω ΑΕ, πέρα βεβαίως από

⁵³ Παραδείγματα: Τα δεδομένα μιας τηλεφωνικής συνομιλίας ανήκουν και στα δύο επικοινωνούντα μέρη. Η μητρότητα συνιστά δεδομένο συδεόμενο με το πρόσωπο της μητέρας εξίσου όπως και με το πρόσωπο του τέκνου, Επομένως η μητέρα δικαιούται να δημοσιοποιεί τη συγγένειά της προς το παιδί της ως δικό της προσωπικό δεδομένο, ακόμη και παρά τη θέληση του ίδιου ή του νόμιμου αντιπροσώπου του και τούτο όχι απλώς επειδή έχει απλώς «υπέρτερο έννομο συμφέρον» (άρθρο 6§1 στ Γεν. Καν.). Τι όμως πρέπει να αποφανθεί κανείς για τα μέρη ενός ιψενικού τριγώνου; Οι δύο εραστές συνδέονται προς την πληροφορία της συννευρέσεώς τους εξίσου με το απατηθέντα σύζυγο; Η περίπτωση της διπλής συνδέσεως των δεδομένων μιας συμπλοκής μεταξύ μαθητών απασχόλησε τη νμλγ της ΑΠΔΠΧ, η οποία όμως αποφάσισε (όχι πειστικά, βλ. και Σ 20) ότι πρόκειται για δεδομένα μόνον του καταγγελλαντος (θύματος) και όχι του καθ' ού η καταγγελία. σελ.375-379.

⁵⁴ (π.χ. επί απώτερων συγγενών ή επί ιδιοκτητών ανωνύμων μετόχων).

όσα δικαιούνται να πληροφορούνται κατά το εταιρικό δίκαιο. Έτσι, το πρόβλημα μεταπίπτει σε εκτίμηση της εγγύτητας και της έμμεσης σύνδεσης.

5.4. Διάκριση ευαίσθητων και απλών προσωπικών δεδομένων

Αρχικά, τα προσωπικά δεδομένα διακρίνονται σε απλά και ειδικής κατηγορίας (ευαίσθητα). Ο νομοθέτης είναι αυτός που παρέχει στα ειδικής κατηγορίας προσωπικά δεδομένα, δηλαδή τα ευαίσθητα την διευρυμένη εκείνη προστασία, ορίζοντας αυστηρότερες προϋποθέσεις για την πρόσβαση σε αυτά και την τήρηση αρχείων που να τα εμπεριέχουν⁵⁵.

Η εισαγωγή «κλειστού αριθμού» ευαίσθητων δεδομένων έχει δεχθεί έντονη κριτική τόσο για υπερβολές όσο και για ασάφειες, όσο όμως και για αντίθεση προς το Σύνταγμα και το Ενωσιακό δίκαιο, με αποτέλεσμα να έχει σχετική μόνο αξία η διάκριση μεταξύ απλών και ευαίσθητων δεδομένων.

Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που θεωρούνται «ευαίσθητα», και υπόκεινται σε συγκεκριμένες προϋποθέσεις επεξεργασίας, είναι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τα πολιτικά φρονήματα, τα βιομετρικά δεδομένα, τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, τα γενετικά δεδομένα σχετικά με την υγεία, τα δεδομένα σχετικά με τη σεξουαλική ζωή ή τον γενετήσιο προσανατολισμό ενός ατόμου.⁵⁶

Κατ' αρχάς, ούτε ο Γενικός Κανονισμός μεταχειρίζεται ενιαία τα δεδομένα της κάθε μιας κατηγορίας, καθώς υποβάλλει σε ιδιαίτερη μεταχείριση δεδομένα υγείας, βιομετρικά, γενετικά, καθώς και σε πληροφορίες για ποινικές διώξεις και καταδίκες (άρθρο 10 Κανονισμού).

⁵⁵ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://legal.heal-link.gr/index.php/sensitive-personal-data>

⁵⁶ Βλ. άρθρο 4 παράγραφος 13, άρθρο 4 παράγραφος 14, άρθρο 4 παράγραφος 15, άρθρο 9 και αιτιολογικές σκέψεις 51-56 του ΓΚΠΔ.

Περαιτέρω το ίδιο το σύνταγμα (άρθρα 5, 9, 19 Κανονισμού), κατοχυρώνει μια σειρά από άλλα δεδομένα, όπως ο ιδιωτικός βίο και οι επικοινωνίες, πιο ανεπιφύλακτα ώστε να διερωτάται κανείς αν τα διακριτά αυτά δεδομένα θα πρέπει να τυγχάνουν προστασίας αυστηρότερης από όλα τα υπόλοιπα ανεξαρτήτως του αν συνιστούν ευαίσθητα ή απλά. Αυτά τα διακριτως κατοχυρωμένα από το σύνταγμα δεδομένα τα μεταχειρίζεται ήδη η νομολογία της ΑΠΔΠΧ ως τρόπον τινά τα περισσότερα ευαίσθητα δεδομένα. Πέραν τούτο, θα μπορούσε να παρατηρηθεί ότι τα ευαίσθητα δεδομένα δεν αποτελούν πάντοτε τον σκληρό πυρήνα του δικαιώματος στην ιδιωτική σφαίρα. Όντως, συχνά είναι δυνατό η επεξεργασία απλών δεδομένων να εγκυμονεί επαχθέστερες επιπτώσεις για το υποκείμενο απ' ότι κάποιων ευαίσθητων, ιδίως ανάλογα με τις περιστάσεις, εν τέλει δε με το σκοπό αυτής της επεξεργασίας⁵⁷.

Άλλωστε την εξουσία να προσδιορίσει αυθεντικά και δεσμευτικά τον πυρήνα του δικαιώματος στην ιδιωτική σφαίρα θα είχε ο κοινός νομοθέτης, και ο νομοθέτης του δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου, στο μέτρο που το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ κατοχυρώνεται και διαμέσου του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου. Έτσι η σχολιαζόμενη διάκριση δεν είναι άμοιρη αξιολογικών αντινομιών, ευρισκομένων αν μη τι άλλο σε ένταση προς την αρχή της αναλογικότητας. Ο ύποπτος αξιόποινων πράξεων απολαμβάνει μεγαλύτερης προστασίας επί των ενδείξεων ή αποδείξεων σε βάρος του για τέλεση αξιόποινων πράξεων από ότι σε κάθε περίπτωση ασθενέστερων ενδείξεων, καθώς στη μεν πρώτη περίπτωση θα έχει ασκηθεί εναντίον του ποινική δίωξη ή θα έχει καταδικασθεί, οπότε θα εμπίπτει στο άρθρο 2β Ν. 2472/97), ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση οι αξιόποινες πράξεις που θα προσάπτονται δεν θα αποτελούν ευαίσθητα, αλλά απλά δεδομένα.

⁵⁷ Παραδείγματα: Μια διοικητική παράβαση ενδέχεται να επισύρει ένα ασυγκρίτως βαρύτερο πρόστιμο εν σχέσει προς ένα ποινικό αδίκημα. Ομοίως η συχνότητα των ερωτικών επαφών ή το επίδομα πολυτέκνου έχει στις μέρες μας πολύ μικρότερη κοινωνικοοικονομική σημασία από την αξία του βιβλιαρίου καταθέσεων βλ. λ.χ. τις καταθέσεις εξωτερικού της περιώνυμης λίστας Lagarde.

6. ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει ρητή αναφορά για την διακινδύνευση των προσωπικών δεδομένων γενικότερα και ειδικότερα. Σε πρώτο στάδιο θα γίνει ανάλυση της διακινδύνευσης που υφίσταντο τα προσωπικά δεδομένων με βάση το πώς ήταν διαμορφωμένη η παλιά μορφή διοικήσεως και σε δεύτερο στάδιο θα αναλυθεί η διακινδύνευση, με βάση το πως έχει βοηθήσει η ψηφιακή μεταρρύθμιση σε αυτό το εγχείρημα, αλλά και συνάμα πόσοι και ποιοί κίνδυνοι έχουν έρθει στην επιφάνεια με την ψηφιοποίηση.

6.1. Κίνδυνοι και παλιά μορφή Διοικήσεως

Η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών (Η/Υ) στη ΔΔ ξεκίνησε από την δεκαετία του 1960, με σκοπό την αποθήκευση και την περαιτέρω συστηματοποίηση των πληροφοριών που αφορούσαν σε οικονομικά και φορολογικά στοιχεία. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η χρήση του διαδικτύου, έδωσε τη δυνατότητα στη διοίκηση να διοχετεύει τις πληροφορίες και τα στοιχεία είτε προς τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τους λοιπούς ενδιαφερόμενους φορείς (front office services), είτε να τις ανταλλάσσει στα πλαίσια της εσωτερικής συνεργασίας μεταξύ των δημοσίων υπηρεσιών (back office services).

Η Ανάγκη προστασίας των προσωπικών δεδομένων οδήγησε στη δημιουργία ενός κανονιστικού πλαισίου, που θα διασφαλίζει τα προσωπικά δεδομένα τόσο σε επίπεδο Εθνικό όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκό. Από το 1995, ευρωπαϊκός νομοθέτης είναι αυτός που εισήγαγε σημαντικές υποχρεώσεις προς τα κράτη-μέλη με βάση την οδηγία 95/46/ΕΚ, διασφαλίζοντας αφενός την προστασία των φυσικών προσώπων και

των προσωπικών τους δεδομένων, όσο και την εξασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων, ως μέσο κοινωνικής και τεχνολογικής προόδου⁵⁸.

Οι καθοριστικές παράμετροι που οδήγησαν στην μεταρρύθμιση και στην επιβολή ενός κανονιστικού πλαισίου προστασίας προσωπικών δεδομένων, όσον αφορά στη δημόσια διοίκηση, είναι η μεγάλη γραφειοκρατία που διέπει όλο τον δημόσιο τομέα, είναι οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις που επήλθαν την τελευταία δεκαετία, καθώς και η ασυμμετρία εφαρμογής της Οδηγίας από όλα τα κράτη-μέλη, αλλά και το έλλειμμα προστασία της ιδιωτικότητας που φάνηκε στην πράξη της δημόσιας διοίκησης. Ο νέος Κανονισμός συμπυκνώνει εκείνα τα μέτρα πολιτικής, τα οποία ευθύνονται για την σημερινή προστασία των Προσωπικών Δεδομένων στη δημόσια διοίκηση.

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε το γεγονός, πως με βάση την παλαιότερη μορφή διοικήσεως, τόσο η διοίκηση όσο και οι διοικούμενοι δεν ήταν γνώστες στην πλειονότητα τους, των προσωπικών δεδομένων που πρέπει να προστατεύουν. Οι κίνδυνοι, λοιπόν, που απορρέουν από αυτή την παλιά μορφή διοικήσεως, θα μπορούσαμε να πούμε, ότι αφορούν στον ασύστολο διαμοιρασμό των προσωπικών δεδομένων, παρά στο γεγονός της διαρροής προσωπικών δεδομένων, όπως συμβαίνει εν προκειμένω στην σημερινή εποχή της ψηφιοποίησης. Με άλλα λόγια, πριν τη θέσπιση του κανονισμού και με βάση την παλαιά μορφή Διοικήσεως, οι διοικούμενοι, δηλαδή οι πολίτες δε γνώριζαν πλήρως πότε πού και πώς θα έπρεπε να διαμοιράζουν και να υποβάλλουν τα προσωπικά τους δεδομένα, ευαίσθητα και μη, όπως η διεύθυνση κατοικίας, το θρήσκευμα, το φύλλο και άλλα.

Ο Κανονισμός, λοιπόν, είναι αυτός που θέσπισε τα κατάλληλα οργανωτικά και τεχνικά μέσα που αποτρέπουν περιστατικά κινδύνου, αλλά και να ανιχνεύουν εγκαίρως την παραβίαση. Παρακάτω, θα δούμε τους κινδύνους που προκαλεί η

⁵⁸ Βλ. διαδικτυακή πηγή:

https://www.sev.org/Uploads/Documents/51628/meleti_sev_GDPR_final.pdf

σημερινή ψηφιοποίηση, με κυριότερο αυτό, της ηλεκτρονικής διαρροής των προσωπικών δεδομένων των υποκειμένων.

6.2. Κίνδυνοι και Ψηφιακός Μετασχηματισμός

Η έλευση των υπηρεσιών του διαδικτύου στο δημόσιο τομέα, και παράλληλα η ραγδαία ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, επηρέασαν δραστικά τις προγενέστερες γραφειοκρατικές λειτουργίες των υπηρεσιών. Σε αυτό συνέβαλε και το γεγονός ότι, τα γραφειοκρατικά συστήματα Διοίκησης του δημοσίου τομέα, όπως αυτά είχαν εξελιχθούν ανά τα χρόνια, αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα δυσλειτουργιών και ανεπάρκειας ανταπόκρισής τους στις ανάγκες των πολιτών και των κοινωνιών. Για το λόγο αυτό η ΗΔ και η χρήση των ΤΠΕ στη δημόσια διοίκηση συνδέθηκαν στενά με πολιτικές μεταρρυθμίσεων, με δράσεις εκσυγχρονισμού και απλοποίησης των διαδικασιών και με προσπάθειες αναδιοργάνωσης των υπηρεσιών, με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας τους.

Ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο ζήτημα που αφορά στην χρήση των πληροφοριακών συστημάτων και έχει προβληματίσει ολόκληρη τη διεθνή κοινότητα είναι η διαχείριση, η ασφαλής φύλαξη και η επεξεργασία των ηλεκτρονικών δεδομένων και η διασφάλιση του απορρήτου των προσωπικών στοιχείων και των πληροφοριών, όλων των πολιτών από τρίτους, χωρίς τη συναίνεση τους. Ο Ο.Ο.Σ.Α. μάλιστα, προβλέπει την αναγκαιότητα της διασφάλισης των προσωπικών δεδομένων μεταξύ των δέκα κατευθυντηρίων αρχών του, ενώ από την άλλη η Ε.Ε. έχει προβεί σε νομοθετικές ρυθμίσεις με κυριότερη μεταξύ αυτών τη Σύμβαση της 28.01.1981 και την Οδηγία 95/466/ΕΚ 142, η οποία αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016.

Οι δυνατότητες που προσέφερε στον ιδιωτικό τομέα η χρήση των ΤΠΕ, γέννησαν την πεποίθηση ότι και στον δημόσιο τομέα θα μπορούσαν, υπό προϋποθέσεις, να αντληθούν σημαντικά οφέλη από τη χρήση των τεχνολογιών και του διαδικτύου, προκειμένου να βελτιωθούν οι εσωτερικές λειτουργίες των οργανώσεων και οι υπηρεσίες τους προς τους πολίτες.

Η πολυεπίπεδη και ποικιλόμορφη διαδραστική σχέση που αναπτύσσει η χρήση των ΤΠΕ μεταξύ της διοίκησης, των πολιτών, των επιχειρήσεων και γενικότερα της κοινωνίας των πολιτών, είναι ένα ακόμη ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ΗΔ. Η δυνατότητα διάχυσης της πληροφορίας και της γνώσης από την διοίκηση προς τους διοικούμενους, διαμορφώνει συνθήκες ευκολότερης πρόσβασης στην πληροφορία των κυβερνήσεων και των διοικήσεων, και συμβάλλει στη δημοκρατική διακυβέρνηση. Επίσης η δυνατότητα των πολιτών και των επιχειρήσεων να έρθουν σε στενή σχέση και συναλλαγές, διαμορφώνει κατάλληλες βάσεις για την ενδυνάμωση του συμμετοχικού τους ρόλου στη διοίκηση.

Με την έλευση όλων αυτών των τεχνολογικών μεταβολών του Ψηφιακού μετασχηματισμού είναι φυσικό και επόμενο, να επέλθουν τόσο πλεονεκτήματα όσο και μειονεκτήματα, δηλαδή κίνδυνοι. Με την ψηφιοποίηση οι κίνδυνοι επικεντρώνονται περισσότερο στην παραβίαση της ιδιωτικότητας του ατόμου και στην διαρροή των προσωπικών του δεδομένων παρά τη θέλησή του. Τέλος, ένα βασικός παράδοξος κίνδυνος που δημιουργείται αφορά στους λεγόμενους ιχνηλάτες “cookies”, όπου παρατηρείται ότι οι πολίτες στην πλειονότητα τους χρησιμοποιούν απερίσκεπτα, και με υπερβολική προθυμία πολλές φορές, τα προσωπικά τους δεδομένα, χωρίς να σκέφτονται τις ενδεχόμενες συνέπειες.

7. Η ΒΙΒΛΟΣ ΤΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

Η Βίβλος του Ψηφιακού Μετασχηματισμού, η οποία τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση, κι ένας ανυποψίαστος ανατρέχοντας στις 350 σελίδες της θα μείνει με την εντύπωση ότι πρόκειται για ένα σχέδιο 20ετίας. Ωστόσο, πρόκειται για ομολογουμένως φιλόδοξο project το οποίο έχει ως στόχο να μεταφέρει την Ελλάδα στην «επόμενη ημέρα», μέσα σε μόλις έξι χρόνια.

Το κείμενο προσδιορίζει μια πληθώρα από συγκεκριμένα έργα, ταξινομημένα σε βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, που επιδρούν στην άσκηση όλων των τομέων δημόσιας πολιτικής (π.χ. Υγεία, Παιδεία, Δικαιοσύνη, Οικονομία, Περιβάλλον, Ενέργεια κ.ά.) συμβάλλοντας έτσι στον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Ο κατάλογος έργων παρέχει άμεση και εύχρηστη πρόσβαση σε όλες τις στοχευόμενες δράσεις που υλοποιούνται, σε συγκεκριμένους άξονες παρέμβασης που εξειδικεύονται με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε τομέα πολιτικής (π.χ. οριζόντιες, στρατηγικοί άξονες, τομείς οικονομίας, κτλ). Πρόκειται για ένα σύνολο 448 έργων, εκ των οποίων τα 105 είναι ήδη σε εξέλιξη.

Ειδικότερα, οι έξι στόχοι είναι:

1. Η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ κράτους και πολιτών, αναφορικά με το πώς αντιλαμβάνονται τις πραγματικές ανάγκες των πολιτών, ώστε να κατορθώσουμε ακολούθως να τις αναγνωρίζουμε καλύτερα και τελικά να τις εξυπηρετήσουμε άμεσα και αποτελεσματικά. Αυτό είναι κρίσιμη παράμετρος σύμφωνα και με τις μελέτες του ΟΟΣΑ για την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών στο κράτος.
2. Η παροχή πρόσβασης στις ψηφιακές δεξιότητες σε όλους τους Έλληνες.
3. Να υπάρχει πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη μιας ψηφιακής επιχείρησης στην Ελλάδα.
4. Η στήριξη κάθε επιχείρησης στην προσπάθειά της να μετασχηματιστεί σε ψηφιακή.

5. Η απελευθέρωση της παραγωγικής αξίας των ανοιχτών δεδομένων.
6. Η δυνατότητα σε κάθε πολίτη να εργαστεί με ταχύτητα, αξιοπιστία και ασφάλεια στο διαδίκτυο.

8. ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ (ΑΠΔΠΧ)

Η τεχνολογική εξέλιξη επιβάλλει σίγουρα και τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης. Αρωγός σε αυτή την προσπάθεια στάθηκε η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, κυρίως στον τομέα της προστασίας δεδομένων. Ο ρόλος της αρχής είναι κομβικός, καθώς εποπτεύει την εύρυθμη λειτουργία των Πληροφοριακών Συστημάτων, την τήρηση αρχείων και την ανταλλαγή δεδομένων. Επίσης, καθοδηγεί υποστηρίζει αλλά και προειδοποιεί τους υπεύθυνους επεξεργασίας για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους, καθώς προκύπτουν ολοένα και καινούργιες ανάγκες και ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν από τις δημόσιες υπηρεσίες. Με τον γενικό κώδικα προστασίας δεδομένων ενισχύθηκε η συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών προστασίας προσωπικών δεδομένων, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνεκτική εφαρμογή του κανονισμού στην εσωτερική αγορά, όπως ορίζει και η αιτιολογική σκέψη 133 του προοιμίου του κανονισμού.

Επιπλέον, κατά την αιτιολογική σκέψη 136, συστάθηκε και το ευρωπαϊκό συμβούλιο προστασίας δεδομένων με έδρα τις Βρυξέλλες. Ο ρόλος του είναι, κατά την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, να διασφαλίζονται τα όργανα και οι οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης να σέβονται το δικαίωμα των πολιτών για την προστασία της ιδιωτικής τους ζωής. Ακόμα, έχει συμβουλευτικό ρόλο πάνω σε

θέματα επεξεργασίας πάνω σε καταγγελίες, πάνω σε έρευνες. Παρακολουθεί τις νέες τεχνολογίες και συνεργάζεται με εθνικές αρχές προστασίας των κρατών μελών.

Σύμφωνα με τον γενικό κανονισμό προστασίας δεδομένων οι εποπτικές αρχές διατηρούν και συνεχίζουν να διατηρούν μία λειτουργία ελεγκτική ή ρυθμιστική, όπως προέβλεπε η οδηγία. Πιο ειδικά, οι εποπτικές αρχές έχουν εξουσίες κοινοτικές αδειοδοτικές, συμβουλευτικές, διερευνητικές, ή διαγραφής προσωπικών δεδομένων. Έχουν επίσης εξουσία περιορισμού, επιβολή διοικητικού προστίμου ή δυνατότητα θέσπισης προσωρινών μέτρων σε επείγουσα ανάγκη. Αν συγκρίνουμε τις αρμοδιότητες της αρχής κατά το Ν. 2472/1997, διακρίνουμε ότι κατά το προγενέστερο νομοθέτημα οι ρυθμιστικές τις αρμοδιότητες περιελάμβαναν την καθοδήγηση, μέσω οδηγιών και γνωμοδοτήσεων, όσον αφορά στην Ενιαία εφαρμογή των ρυθμίσεων σε Εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στις ελεγκτικές αρμοδιότητες της αρχής περιλαμβάνεται η επιβολή συστάσεων κυρώσεων, η χορήγηση αδειών οι διοικητικοί έλεγχοι, η διαβίβαση δεδομένων εκτός ευρωπαϊκής ένωσης. Η ουσιαστική διαφορά σε σχέση με το νόμο 2472/1997, είναι ότι πλέον τα προστύμματα, οι προειδοποιήσεις και υποδείξεις, μπορούν να απευθύνονται και στους εκτελούντες την επεξεργασία. Ακόμη, στις ελεγκτικές αρμοδιότητες περιλαμβάνεται η κατάρτιση καταλόγων δραστηριοτήτων υψηλού κινδύνου, η υποχρέωση γνωστοποίησης στην αρχή για την παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, διαβιβάσεις δεδομένων προς διεθνείς οργανισμούς ή τρίτες χώρες, κατά τα άρθρα 44 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επιβολή της εφαρμογής του γενικού κώδικα προστασίας δεδομένων, εμπίπτει στα κύρια καθήκοντα της εποπτικής αρχής, όπως κύρια καθήκοντα τίθενται και η ευαισθητοποίηση των ενδιαφερόμενων μερών σε ζητήματα δραστηριοτήτων που αφορούν σε παιδιά, η παροχή πληροφοριών στα υποκείμενα των δεδομένων, ο χειρισμός των καταγγελιών και η διενέργεια ερευνών μέσω της απαραίτητης πρόσβασης σε προσωπικά δεδομένα.

Τώρα, όσον αφορά στη σχέση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα με τη Δημόσια Διοίκηση, η Αρχή γνωμοδοτεί για κάθε ρύθμιση που αφορά την επεξεργασία και προστασία προσωπικών δεδομένων. Σε άλλη περίπτωση που η ρύθμιση αφορά νομοθετικό ή διοικητικό μέτρο, η αρμοδιότητα της αρχής είναι συμβουλευτική. Εν τέλει, σύμφωνα με τα άρθρα 35 και 36 του Κανονισμού, πρέπει να προηγηθεί η εκτίμηση αντίκτυπου πριν εφαρμοστεί οποιαδήποτε νέα διάταξη την οποία ο Κανονισμός επιβάλλει, όταν πρόκειται να εκδοθεί ένα νομοθετικό και κανονιστικό μέτρο.

9. ΤΟΜΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

9.1. Δικαίωμα Πρόσβασης στα Διοικητικά Έγγραφα

Με βάση την παράγραφο 3 του άρθρου 10 του συντάγματος 1975, οι διοικητικές αρχές έχουν υποχρέωση να παρέχουν πληροφορίες, έπειτα από αίτηση των πολιτών, υπό τον όρο ύπαρξης νομοθετικής πρόβλεψης. Το άρθρο 16 του Ν.1599/1986 και το άρθρο 5 του Ν. 2690/1999⁵⁹, είναι άρθρα που ακολούθησαν με βασική προϋπόθεση τη συνδρομή ενδιαφέροντος στο πρόσωπο του αιτούντος πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα⁶⁰.

Το προεδρικό διάταγμα 28/2015 είναι αυτό που αφορούσε στην κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια στοιχεία γενικότερα. Θα ήταν παράλειψη να

⁵⁹ Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, άρθ. 5.

⁶⁰ Βλ. Ετήσια Έκθεση Πεπραγμένων Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έτους 2016. Απόφαση /2017 - Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Βλ. διαδικτυακή πηγή: <http://docplayer.gr/203791730-Programma-metaptyhiakon-spydon-sti-dimosia-dioikisi-diplomatiki-ergasia.html>

μην αναφέρουμε, πως η τήρηση της διαφάνειας αποτελεί σίγουρα βασική υποχρέωση της πολιτείας, αλλά και υποχρέωση και της ίδιας της δημόσιας διοίκησης. Η δημόσια διοίκηση οφείλει να είναι στη διάθεση του διοικουμένου οποιαδήποτε στιγμή και για οποιοδήποτε στοιχείο⁶¹, το οποίο είναι πρόσφορο για προάσπιση των δικαιωμάτων και των συμφερόντων του πολίτη, παρέχοντας μία ειλικρινή ενημέρωση βάσει των αρχών του κράτους δικαίου.

Υπάρχουν ωστόσο και περιπτώσεις όπου η Δημόσια Διοίκηση είτε υποχρεούται να χορηγήσει ένα έγγραφο στους διωκόμενους, είτε μπορεί να αρνηθεί με επίκληση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Διευκρινιστικά, σύμφωνα με το άρθρο 86 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, η Δημόσια αρχή που κατέχει κάποια δημόσια έγγραφα τα οποία περιλαμβάνουν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, για εκπλήρωση καθηκόντων ως προς το δημόσιο συμφέρον, μπορεί να τα κοινοποιεί σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους-μέλους και συνεπώς δεν προκρίνει ένα από τα δύο προστατευόμενα δικαιώματα αλλά παραπέμπει στην Εθνική έννομη τάξη. Οι διατάξεις του νόμου 2472/1997, είναι αυτές που στην ουσία παρέχουν στον διοικούμενο πρόσθετη ενίσχυση για την ικανοποίηση του αιτήματος τους, όταν αυτή αφορά δικά του προσωπικά δεδομένα.

Πρέπει να τονίσουμε πως ο σημαντικότερος στόχος είναι η γενικότερη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας δεδομένων, σε όλο το φάσμα της δημόσιας διοίκησης. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει να σχεδιαστούν και να τεθούν σε λειτουργία οι αντίστοιχες διαδικασίες. Πριν από την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η ΔΔ πρέπει να ενημερώνει τα υποκείμενα για την επεξεργασία των δεδομένων τους, για τα δικαιώματά τους⁶². Παραδειγματικά, στο άρθρο 25 του γενικού κανονισμού προστασίας δεδομένων, περιγράφεται η προστασία δεδομένων και ο σχεδιασμός της όπως και οι αντίστοιχες υποχρεώσεις, έτσι ώστε να παρέχονται οι απαραίτητες εγγυήσεις συμμόρφωσης με βάση τον

⁶¹ Σχετικός είναι και ο Ν.3448/2006 για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα.

⁶² Βλ. Ηλεκτρονική πηγή: <https://ec.europa.eu>.

κανονισμό. Στην περίπτωση τώρα που τα δεδομένα είναι μη διαθέσιμα προσωρινά, ή τροποποιημένα, ή στην περίπτωση παράνομης αποκάλυψη προσωπικών δεδομένων η δημόσια διοίκηση πρέπει να κοινοποιήσει την αρχή για την εν λόγω παραβίαση και πιθανώς να ενημερώσει και τα υποκείμενα τα οποία αφορά.

Τέλος, σύμφωνα με τα άρθρα 37 και 38 του γενικού κώδικα προστασίας δεδομένων, είναι υποχρεωτικός ο διορισμός σε κάθε δημόσιο φορέα υπεύθυνου προστασίας δεδομένων, τα καθήκοντα του οποίου βρίσκονται στο άρθρο 39. Ο ρόλος του πλέον κρίνεται αναγκαίος και ξεκίνα με ρόλο συμβουλευτικό, αφού οφείλει να συμβουλεύει τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία, καθώς και τους εργαζόμενους που δημιουργούν τις επεξεργασίες.

Είναι αυτός επίσης που πρέπει να διασφαλίσει την εφαρμογή των κατάλληλων οργανωτικών μέτρων, για την εξασφάλιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Εκείνο όμως που είναι η βασική του ευθύνη για τη νομιμότητα της επεξεργασίας, είναι και το μεγαλύτερος βάρος του υπεύθυνου επεξεργασίας στον οποίο και απευθύνονται οι επιταγές του γενικού κανονισμού προστασίας δεδομένων, ο εκτελών την επεξεργασία καθίσταται αλληλέγγυος και συνυπεύθυνος με τον υπεύθυνο επεξεργασίας εάν καθορίσει τους σκοπούς και τα μέσα κατά παράβαση του κανονισμού.

9.2. Χορήγηση Εγγράφων σε τρίτους

Κρίνεται αναγκαίο να σημειώσουμε πως η Αρχή δεν έχει την αρμοδιότητα να απαντά σε ερωτήματα χορήγησης δημόσιων εγγράφων σε τρίτους. Επίσης, έχει κρίνει με σειρά γνωμοδοτικών της εγγράφων, ότι η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, όπως για παράδειγμα η ανακοίνωση δεδομένων κάποιου προσώπου σε τρίτους μέσω της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, επιτρέπεται και χωρίς τη συγκατάθεσή του

υποκειμένου των δεδομένων, εάν είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρέωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας. Αναλυτικότερα, τέτοια υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας η Αρχή θεωρεί ότι προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 5 του νόμου 2690/1999 για το δικαίωμα και αντίστοιχη αξίωση, της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα⁶³, όταν τα έγγραφα αυτά δεν αναφέρονται στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου προσώπου.

Η Αρχή θεωρεί ως διοικητικά έγγραφα, λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και του ΣτΕ, όσα έγγραφα δεν προέρχονται από Δημόσιες Υπηρεσίες, ωστόσο συμπεριλήφθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για τη διαμόρφωση γνώμης, τη διαμόρφωση Διοικητικής δράσης του Διοικητικού Οργάνου.

Διευκρινιστικά, ερμηνεύοντας το άρθρο 5 του Ν. 2690/1999 βλέπουμε ότι επιδιώκεται η ρύθμιση της σχέσης μεταξύ της πρόσβασης στα Δημόσια έγγραφα και της προστασία των προσωπικών δεδομένων, παραβλέποντας ότι «το προηγούμενο δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή ή αν παραβλάπτεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις».

Η Αρχή συγκεκριμένα δέχεται ότι όλα τα προσωπικά δεδομένα δεν είναι ικανά από τη φύση τους να θίξουν την ιδιωτική ζωή, αλλά, είναι δυνάμενα να επιφέρουν αποτέλεσμα που θα πρέπει να αντιμετωπίζεται κυρίως με ειδικές κατηγορίες δεδομένων, όπως αυτά που σχετίζονται με θρησκευτικές πεποιθήσεις με δεδομένα υγείας ή φυλετική προέλευση.

Τώρα στην περίπτωση που στα Δημόσια έγγραφα εμπεριέχονται δεδομένα τρίτων προσώπων, και τα οποία σχετίζονται με την ιδιωτική ζωή, είτε πρόκειται για ευαίσθητα είτε για απλά δεδομένα εφαρμόζονται οι κάτωθι διατάξεις των άρθρων 6

⁶³ Βλ. «διοικητικά έγγραφα» κατά το άρθρο 5 παρ. 1 του Κανονισμού και «ιδιωτικά έγγραφα» που φυλάσσονται από δημόσιες αρχές κατά το άρθρο 5 παρ. 2.

παρ. 1 του Γ.Κ.Π.Δ. και 9 παρ. 2 του Γ.Κ.Π.Δ. λαμβάνοντας υπόψη και τις διατάξεις των άρθρων 26 και 30 του Ν. 4624/ 2019⁶⁴.

9.3. Πρόσβαση σε στοιχεία καταγγέλλοντος

Με βάση την απόφαση 73/2010 η Αρχή κρίνει ότι ο καθ' ου η καταγγελία, ως υποκείμενο των δεδομένων, έχει δικαίωμα πρόσβασης τόσο στο κείμενο της καταγγελίας όσο και σε κάθε στοιχείο σχετικό με την πηγή των δεδομένων αυτών. Επίσης, η Αρχή καθορίζει περαιτέρω την έννοια της προέλευσης και υπογραμμίζει τα στοιχεία που ταυτοποιούν τον καταγγέλλοντα, όπως για παράδειγμα το όνομα και η διεύθυνσή του.

Επισημαίνεται ότι, το εν λόγω δικαίωμα πρόσβασης έχει και ορισμένους περιορισμούς σύμφωνα με τα άρθρο 15 παρ. 4 του Γ.Κ.Π.Δ., το άρθρο 33 του Ν. 4624/2019 και το άρθρο 5 παρ. 3 του Ν.2690/1999. Πρόκειται για περιπτώσεις όπου το έγγραφο αφορά στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή παραβλάπτεται απόρρητο, ή όταν η πρόσβαση δυσχεραίνει κατ' ουσίαν την έρευνα της υπόθεσης σχετικά με την διοικητική παράβαση. Επιπροσθέτως, περιορισμοί ενυπάρχουν και σε ειδικές διατάξεις που επιβάλλουν ενδεχομένως απόλυτη ή μερική τήρηση μυστικότητας, καθώς και σε περίπτωση που η γνωστοποίηση στοιχείων του καταγγέλλοντος απειλεί το έννομο αγαθό της ζωής του.

Δεδομένου ότι ο καταγγέλλων είναι ομοίως υποκείμενο της καταγγελίας, θα πρέπει και αυτός να ενημερώνετε με κάθε τρόπο κατά το χρόνο υποβολής της καταγγελίας, για τη δυνατότητα του υποκειμένου να έχει πρόσβαση στα στοιχεία αυτής. Στην περίπτωση που ο καταγγέλλων δεν επιθυμεί την αποκάλυψη της ταυτότητας του, θα πρέπει να αιτιολογεί επαρκώς και εγγράφως τους λόγους οι οποίοι στη συνέχεια θα εξετάζονται από την αρμόδια Υπηρεσία.

⁶⁴ Βλ. διαδικτυακή πηγή:https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes_enotites/dimosiostomeas/

9.4. Πρόσβαση σε στοιχεία συνυποψηφίων

Με βάση τις αποφάσεις 17/2002, 56/2003 και 40/2005 η Αρχή κρίνει ότι η ανακοίνωση των στοιχείων των συνυποψηφίων σε άλλον υποψήφιο είναι νόμιμη και χωρίς τη συγκατάθεσή τους με βάση τις εξής προϋποθέσεις.

- 1) Τα δεδομένα ζητούνται με έγγραφη αίτηση, ή τεκμηρίωση έννομου συμφέροντος. Το έννομο συμφέρον του αιτούντος συνίσταται στο δικαίωμά του να ασκήσει δικαιώματα προσβολής των σχετικών αποφάσεων, όπως για παράδειγμα υποβολή ένστασης, άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως.⁶⁵
- 2) Η ανακοίνωση στοιχείων των συνυποψηφίων περιορίζεται στη χορήγηση των συγκεκριμένων στοιχείων που αποτέλεσαν τη βάση αξιολόγησης και κατάληψης των προς πλήρωση θέσεων. Κατ' αυτόν τον τρόπο στον συνυποψήφιο που απορρίφθηκε μπορούν να χορηγηθούν τα δικαιολογητικά των πρόσθετων προσόντων που επικαλέσθηκαν οι άλλοι συνυποψήφιοι.
- 3) Τα στοιχεία που ανακοινώνονται περιλαμβάνουν γενικές κατηγορίες και όχι ειδικές, δηλαδή, αν τέτοια στοιχεία αποτελούν τη βάση αξιολόγησης των υποψηφίων και υπάρχει σύγκριση των στοιχείων αυτών, ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει τη δυνατότητα να επιτρέψει την πρόσβαση σε αυτά τα στοιχεία σε κάθε υποψήφιο που δεν επιλέχθηκε, προκειμένου να ασκήσει το έννομο δικαίωμα της ένστασης.
- 4) Πριν από την ανακοίνωση των στοιχείων στον αιτούντα είναι αναγκαίο ο υπεύθυνος επεξεργασίας να ενημερώσει τα υποκείμενα των δεδομένων με κάθε πρόσφορο τρόπο.⁶⁶

⁶⁵ Ακόμα και στην περίπτωση που ο αιτών δεν αναφέρει το λόγο για τον οποίο ζητεί πρόσβαση στα δεδομένα των επιλεγέντων συνυποψηφίων, αυτός μπορεί να θεωρηθεί δεδομένος, λαμβάνοντας υπόψη ότι η Αρχή απηύθυνε σύσταση σε όλους τους αρμόδιους φορείς του Δημοσίου Τομέα σε κάθε προκήρυξη Δημοσίου Διαγωνισμού. Το ίδιο θα ισχύσει και για τη διαδικασία επιλογής προσωπικού και για τη δυνατότητα πρόσβασης σε στοιχεία που αφορούν λοιπούς συνυποψήφιους.

⁶⁶ Βλ. και Κανονιστική Πράξη 1/1999 της Αρχής – ΦΕΚ Β' Φ.555/6.5.1999- Σχετικά με την ενημέρωση του υποκειμένου κατά το άρθρο 11 του Ν. 2472/1997.

Οι συμμετέχοντες σε διαδικασία του Δημοσίου Τομέα πρέπει να γνωρίζουν ότι σε περίπτωση επιλογής τους οι συνυποψήφιοί τους έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στα δικαιολογητικά τους. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση ειδικών κατηγοριών των επιτυχόντων υποψηφίων εφόσον αυτά έχουν ληφθεί υπόψη κατά τη διαμόρφωση της σχετικής κρίσης.

9.5. Εισαγγελική Παραγγελία

Με βάση τη γνωμοδότηση 3/2009 της Αρχής το ζήτημα των έννομων συνεπειών της Εισαγγελικής Παραγγελίας για τη χορήγηση δημοσίων εγγράφων κατέληξε στα συμπεράσματα:

1. Η Εισαγγελική Παραγγελία χαρακτηρίζεται δεσμευτική για τη Διοίκηση στην περίπτωση που ο Εισαγγελέας, στο πλαίσιο άσκησης ποινικής δίωξης, ζητά ορισμένα στοιχεία. Η νομιμότητα κρίνεται με βάση τις διατάξεις του ποινικού κώδικα.
2. Η τυποποιημένη Εισαγγελική Παραγγελία με τις ενδείξεις «για τις περεταίρω ενέργειες» ή «παραγγέλλουμε τη χορήγηση γιατί ο αιτών έχει έννομο συμφέρον» δεσμεύει τη Διοίκηση με την επιτακτική εντολή για διερεύνηση του αιτήματος. Η Διοίκηση στη συνέχεια δεν υποχρεούται να χορηγήσει το δημόσιο έγγραφο άνευ ετέρου, είναι υποχρεωμένη όμως να δώσει σαφή θετική ή αρνητική απάντηση, αφού διερευνήσει το ζήτημα με βάση το άρθρο 5 του Ν.2690/1999, το άρθρο 6 παρ.1 του Γ.Κ.Π.Δ. και το άρθρο 9 παρ. 2 του Γ.Κ.Π.Δ. και των άρθρων 26 και 30 του Ν.4624/2019.

Η Διοίκηση είναι αυτή που θα κρίνει αν επιτρέπεται να χορηγήσει το αιτούμενο έγγραφο και αν πρέπει να ενημερώσει τα υποκείμενα των δεδομένων κατά τα προβλεπόμενα άρθρα 13 και 14 του Γ.Κ.Π.Δ. Σε κάθε περίπτωση σημειώνεται μόνο τα δικαστήρια που μπορούν να διατάξουν χορήγηση δημοσίων εγγράφων σε τρίτο

πρόσωπο στην Ελλάδα. Η Αρχή μπορεί να επιβάλει τη χορήγηση μόνο όταν το δημόσιο έγγραφο περιέχει αποκλειστικά δεδομένα του ιδίου του αιτούντος.

9.6. Φορολογικά Δεδομένα

Με βάση το άρθρο 4 παράγραφο 1 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, τα φορολογικά στοιχεία αποτελούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Η επεξεργασία και η πρόσβαση σε αυτά επιτρέπεται κατά το άρθρο 6 παράγραφος 1 του Γενικού Κανονισμού, όταν φυσικά και το υποκείμενο έχει δώσει τη συγκατάθεσή του. Στην περίπτωση μη λήψης της συγκατάθεσης του υποκειμένου, προσφέρεται νομική βάση χορήγησης των φορολογικών δεδομένων σε τρίτους και μπορεί να είναι η εξυπηρέτηση του έννομου συμφέροντος στο πλαίσιο νομικής αξίωσης του, σύμφωνα πάλι με το άρθρο 6 παράγραφος 1 του Γενικού Κανονισμού. Υφίσταται και ένας ειδικότερος νόμος 4147/2013, ο οποίος εισάγει ένα ειδικό απόρρητο για κάποια φορολογικά δεδομένα. Στις περιπτώσεις επεξεργασίας των συγκεκριμένων αυτών δεδομένων, εφαρμόζονται οι διατάξεις του νόμου 4147/2013 και του νόμου 4624/2019.

Ακόμη σύμφωνα με το άρθρο 17 του ν. 4174/2013 οι υπάλληλοι της φορολογικής διοίκησης οφείλουν να τηρούν ως απόρρητα, όλα τα φορολογικά στοιχεία και τις πληροφορίες των φορολογούμενων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Υπάρχει δυνατότητα να αποκαλύπτουν τα φορολογικά δεδομένα στα κάτωθι πρόσωπα:

- I. σε εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου με αρμοδιότητα παρακολούθησης και ελέγχου χρηματοδοτήσεων ή επιδοτήσεων από εθνικούς ή ενωσιακούς πόρους.
- II. σε άλλους υπαλλήλους της φορολογικής διοίκησης του Νομικού Συμβουλίου του κράτους και δικηγόρους του δημοσίου.

- III. σε Ν.Π.Δ.Δ. και σε δημόσιες επιχειρήσεις, σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στο οποίο το κράτος είναι μέτοχος και εφόσον κρίνεται αναγκαίο από τη φορολογική διοίκηση για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος.
- IV. σε διατραπεζικές εταιρείες που διαχειρίζονται τα οικονομικά δεδομένα για λογαριασμό των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων.
- V. στον γενικό επιθεωρητή δημόσιας διοίκησης και σε άλλους εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, στο πλαίσιο διενεργούμενων ελέγχων από κλιμάκια.
- VI. σε εξουσιοδοτημένους υπάλληλοι της ΗΔΙΚΑ Α.Ε.
- VII. σε ορισμένους φορολογουμένους, που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, κατόπιν αιτήσεως τους, προκειμένου να πάρουν φορολογική ενημερότητα.
- VIII. σε τρίτους, κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας, ότι δεν συντρέχει περίπτωση φορολογικού απορρήτου.
- IX. στην Αρχή Καταπολέμησης και Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες⁶⁷.
- X. σε διαζευγμένους συζύγους και σε ανιόντες και κατιόντες για τον καθορισμό διατροφής κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας.
- XI. σε υπηρεσίες των φορέων Γενικής Κυβέρνησης, προκειμένου να προσδιοριστούν οι υποχρεώσεις των φορολογουμένων προς αυτούς τους φορείς και να γίνουν αποπληρωμές.
- XII. σε φορολογικές αρχές της αλλοδαπής, στο πλαίσιο αμοιβαίας συνδρομής για την είσπραξη δασμών και άλλων μέτρων.
- XIII. σε δικαστικές αρχές η εκδίκαση υποθέσεων.
- XIV. σε διωκτικές αρχές για δίωξη αδικημάτων και κακουργημάτων

⁶⁷ Βλ. διαδικτυακή πηγή: Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, <https://www.minfin.gr/web/31431/arche-katapolemeses-nomimopoieses-esodon>

Από το φορολογικό απόρρητο, να σημειώσουμε ότι εξαιρούνται οι πληροφορίες των φυσικών προσώπων όπως το όνομα, το επώνυμο, το όνομα και το επώνυμό του πατέρα και της μητέρας, ημερομηνία γέννησης, η διεύθυνση κατοικίας, τα στοιχεία επικοινωνίας τηλεφωνικά και ηλεκτρονικά και ο τρόπος γέννησης. Ακόμη, εάν πρόκειται για πρόσβαση σε φορολογικά στοιχεία προσώπου μη ευρισκόμενο εν ζωή πλέον, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων⁶⁸.

10. ΓΕΝΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

10.1. Καινοτομίες που αφορούν τη Δημόσια Διοίκηση

Αδιαμφισβήτητα πολλές είναι και οι καινοτομίες που αφορούν τη Δημόσια Διοίκηση και ιδίως σε τομείς όπως είναι η εκπαίδευση, η κοινωνική ασφάλιση, η φορολογία, η δικαιοσύνη, οι μεταφορές. Η 4^η Βιομηχανική Επανάσταση και γενικότερα η έκρηξη της τεχνολογίας οδήγησε στην αύξηση του αριθμού των τεχνολογικών εξελίξεων και των τεχνολογικών εργαλείων που μπορεί να χρησιμοποιήσει σήμερα η Δημόσια Διοίκηση. Επίσης, τεχνολογία και δίκαιο πρέπει να γίνει κατανοητό ότι είναι αλληλοσυμπληρούμενες και αλληλοεξαρτώμενες.

Πρέπει να τονίσουμε ότι το Δημόσιο στο σύνολο του, πέρα από τις υπηρεσίες τις οποίες πρέπει να παρέχει με τα νέα δεδομένα της τετάρτης βιομηχανικής επανάστασης, έρχεται να διασφαλίσει και τα εφαρμοσμένα πληροφοριακά

⁶⁸Βλ. διαδικτυακή πηγή:

https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes_enotites/dimosiostomeas/forologika

συστήματα και να τηρεί τις αρχές της νομιμότητας της διαφάνειας και της χρηστής διοίκησης. Η δημόσια διοίκηση έχει χρέος να τηρεί και να σέβεται απόλυτα το δικαίωμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων φυσικών και νομικών προσώπων. Για τους λόγους αυτούς, θα πρέπει η Διοίκηση να επεξεργάζεται δεδομένα των πολιτών αλλά ταυτόχρονα να προστατεύει όσο το δυνατόν περισσότερο προσωπικά δεδομένα των προσώπων. Οι σύγχρονες αυτές αλλαγές, οι νέες τεχνολογίες και ανάγκες, δημιουργούν μία πρόκληση για τη Δημόσια Διοίκηση, διότι είναι αυτή που διαχειρίζεται τεράστιο όγκο⁶⁹ προσωπικών δεδομένων των πολιτών, όπως είναι τα δεδομένα υγείας, τα δεδομένα Προστασίας του Πολίτη, φορολογικά και ασφαλιστικά ζητήματα⁷⁰.

10.2. Νέα Εργαλεία του Γενικού Κανονισμού

10.2.1. Ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας

Η πρόβλεψη περί υποχρεωτικού ορισμού Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων (ΥΠΔ), για ορισμένες κατηγορίες υπευθύνων επεξεργασίας είναι μία από τις σημαντικές καινοτομίες που εισάγει ο ΓΚΠΔ. «Ο ΥΠΔ διευκολύνει τη συμμόρφωση του υπευθύνου επεξεργασίας και του εκτελούντος την επεξεργασία με τις διατάξεις του ΓΚΠΔ και μεσολαβεί μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων (όπως για παράδειγμα οι εποπτικές αρχές ή τα υποκείμενα των δεδομένων). Ο ρόλος του είναι συμβουλευτικός, όχι αποφασιστικός, και δεν φέρει προσωπική ευθύνη για τη μη συμμόρφωση με τον Κανονισμό»⁷¹.

⁶⁹ Υπηρεσιών και Φορέων της Ελληνικής Διοίκησης» έτους 2018, ηλεκτρονική πηγή: http://www.minadmin.gov.gr/wpcontent/uploads/20180626_mitrwo_yphr_for.pdf

⁷⁰ Στο άρθρ. 7 παρ.2 του Ν.2472/1997 αίρεται η απαγόρευση επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων όταν αυτή εκτελείται από Δημόσια Αρχή και είναι αναγκαία, μεταξύ άλλων, για την άσκηση δημόσιου φορολογικού ελέγχου ή δημόσιου ελέγχου κοινωνικών παροχών.

⁷¹ Βλ. διαδικτυακή πηγή: www.dpa.gr. / Βλ. Ι. Ιγγλεζάκη, Ο ΓΚΠΔ (2018β).

Ως υπεύθυνος προσωπικών δεδομένων σε ένα δημόσιο φορέα θα μπορούσε να είναι είτε κάποιος με εξωτερική ανάθεση, που παρέχει δηλαδή υπηρεσίες του με βάση κάποια σύμβαση η οποία θα υπογραφεί, είτε κάποιος υπάλληλος ο οποίος έχει σχέση εξαρτημένης εργασίας. Από εκεί και πέρα το είδος της συνεργασίας έχει άμεση σύνδεση με τον φόρτο εργασίας, τον όγκο των δεδομένων και τον όγκο των αρμοδιοτήτων το δημόσιο φορέα. Εύλογα, ωστόσο θεωρούμε πως ως υπεύθυνος προσωπικών δεδομένων θα έπρεπε να αποφεύγεται να γίνεται ο Νομικός σύμβουλος ή για παράδειγμα υπεύθυνος τεχνικής επεξεργασίας⁷².

Ακόμη, στο άρθρο 14 του ΣΧΝΠΔΠΧ που αναφέρεται στον ΥΠΔ, προβλέπεται ότι ο ορισμός του γίνεται εγγράφως. Απαιτείται κατά αυτόν τον τρόπο σύναψη σύμβασης ανάθεσης μεταξύ του υπευθύνου επεξεργασίας, ή του εκτελούντα την επεξεργασία και του προσώπου που αναλαμβάνει. Το διάστημα όμως δε θα πρέπει να είναι σύντομο, ώστε να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία του ΥΠΔ, με δεδομένο ότι στην ίδια διάταξη προβλέπεται και η δυνατότητα καταγγελίας της σύμβασης για σπουδαίο λόγο⁷³. Η σύμβαση περιλαμβάνει τα καθήκοντα, τη θέση, του ΥΠΔ σύμφωνα με τα άρθρα 28 και 39 του ΓΚΠΔ και τον τρόπο με τον οποίο αυτός θα τα ασκεί. Υπάρχει αντίθετη άποψη με βάση το άρθρο 37 παρ.6 του ΓΚΠΔ, που υποστηρίζει ότι ο ΥΠΔ πρέπει να είναι φυσικό πρόσωπο, αφού αναφέρεται ότι μπορεί να είναι μέλος του προσωπικού του υπευθύνου⁷⁴.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του υπευθύνου προσωπικών δεδομένων. Ο υπεύθυνος προσωπικών δεδομένων μαζί με τον υπεύθυνο επεξεργασίας αποτελούν τους κυρίους διαχειριστές. Είναι αυτοί που παρακολουθούν τη συμμόρφωση του οργανισμού με τις διατάξεις του γενικού

⁷² Βλ. Α. Βαρβέρη, Τεχνικά και οργανωτικά θέματα – η «υποχρεωτική» τοποθέτηση ΥΠΔ (2017), σελ. 212, 238.

⁷³ 238 (κατά τα άρθρα 672-674 ΑΚ).

⁷⁴ Βλ. Α. Βαρβέρη, Τεχνικά και οργανωτικά θέματα – η «υποχρεωτική» τοποθέτηση ΥΠΔ (2017), σελ.212. 238 Λ.χ. ανάρμοστη συμπεριφορά, παράβαση συμβατικής υποχρέωσης, εξαπάτηση, πρόκληση σωματικών βλαβών κ.ά. 239 Όπως για παράδειγμα δικηγорική εταιρία ή εταιρία συμβούλων επιχειρήσεων.

κανονισμού προσωπικών δεδομένων⁷⁵. Είναι εκείνοι που καθορίζουν τους τρόπους επεξεργασίας των δεδομένων, ευθύνονται για τη συμμόρφωση γενικότερα με τον κανονισμό προσωπικών δεδομένων⁷⁶, και φυσικά ευθύνονται για βαριά αμέλεια λόγω παράλειψης εκτέλεσης καθηκόντων τους, ακόμη είναι κατά βάση αυτή που οφείλουν να διασφαλίζουν τη συμμετοχή του υπεύθυνου προσωπικών δεδομένων σε όλα τα θέματα που αφορούν την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Επίσης συμμετέχουν σε διοικητικά συμβούλια των στελεχών της δημόσιας διοίκησης και έχουν τον πρώτο λόγο σε θέματα που έχουν να κάνουν με την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Επίσης, με τον γενικό κανονισμό προστασίας προσωπικών δεδομένων είναι ότι ο θεσμός του υπεύθυνου επεξεργασίας, υπεύθυνος προστασίας προσωπικών δεδομένων, έχει γίνει υποχρεωτικό για ορισμένες κατηγορίες. Σε περιπτώσεις δε, που διενεργείται επεξεργασία από τη δημόσια αρχή και από κάποιο δημόσιο φορέα, πολλοί οργανισμοί επίσης στους κλάδους και τομείς των μεταφορών ύδρευση δημόσιων υποδομών υπηρεσιών πρόνοιας, ασχέτως του αν ανήκουν στο δημόσιο ή όχι, κρίνεται αναγκαίο να έχουν υπεύθυνο προστασίας προσωπικών δεδομένων.

Επίσης, τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, όπως οι εταιρείες που διαχειρίζονται τηλεοπτικούς σταθμούς, δημόσιες συγκοινωνίες, συλλόγους, συνεταιρισμούς, όπου στις περιπτώσεις αυτές υπεύθυνος προστασίας προσωπικών δεδομένων είναι προαιρετικός και επαφίεται των νομικών προσώπων για το πώς θα διαχειριστούν τα δεδομένα τους.

Τώρα όσον αφορά στις δημόσιες υπηρεσίες υπάρχουν ορισμένα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν από τον υπεύθυνο προστασίας προσωπικών δεδομένων. Σε πρώτο στάδιο γίνεται μία πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος και έπειτα αξιολόγηση υποψηφίων υποψηφιοτήτων για τον καταλληλότερο υπεύθυνο. Ταυτόχρονα ορίζεται και ένας αναπληρωτής του υπεύθυνου προστασίας προσωπικών

⁷⁵ Βλ. άρθ. 14 παρ. 5 ΣχΝΠΔΠΧ.

⁷⁶ Βλ. Δ. Λεμπέση (2018β), σελ.608.

δεδομένων. Επίσης πρέπει να ιδρύεται ένα αυτοτελές τμήμα προστασίας προσωπικών δεδομένων, που θα έχει ως στόχο την ενασχόληση με ότι έχει να κάνει με τέτοιου είδους θέματα.

Οι υποψήφιοι υπεύθυνοι προστασίας προσωπικών δεδομένων, με βάση την παράγραφο 5 του άρθρου 37 του γενικού κανόνα προσωπικών δεδομένων, πρέπει να διακρίνονται για την ακεραιότητα τους, την υπευθυνότητα τους και το ήθος τους. Θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από επαγγελματισμό και αμεροληψία, που σημαίνει ότι δεν απαιτείται η βάση της παραγράφου 3 π.δ. 165 /2000.

Θα πρέπει να είναι γνώστης Πληροφοριακών Συστημάτων Ασφαλείας του δημόσιου τομέα και να έχει πρόσβαση σε όλα τα τμήματα και τις διευθύνσεις του δημόσιου φορέα στον οποίο εργάζεται, από το τμήμα προσωπικού μέχρι και το τμήμα πληροφορικής. Προϋπόθεση φυσικά είναι να μην υπάρχουν συγκρουόμενα συμφέροντα και μεροληπτικές συμπεριφορές, ώστε ο υπεύθυνος προσωπικών δεδομένων να διεξάγει ομαλά το λειτούργημά του.

Συναφείς έννοιες τώρα με τον υπεύθυνο προστασίας δεδομένων είναι ο θεσμός του υπεύθυνου διασφάλισης απορρήτου σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 3 ν. 3674 /2008 εν τέλει είναι σημαντικό να τονίσουμε πώς παραβιάζει τις υποχρεώσεις του υπεύθυνου επεξεργασίας έμπειρη μεγάλα διοικητικά πρόστιμα τα ύψους έως και 10 εκατομμυρίων ευρώ λόγω παραβίασης διατάξεων του γενικού κανονισμού προσωπικών δεδομένων.

10.2.2. "Privacy by design" και "Privacy by default"

Ο σχεδιασμός "privacy by design" και "privacy by default"⁷⁷ δημιουργεί ένα πλαίσιο υποχρεώσεων του υπεύθυνου επεξεργασίας, το οποίο προέρχεται αμιγώς από το χώρο της πληροφορικής και αφορά στην προληπτική ευθύνη του για την αντιμετώπιση των προσβολών της σφαίρας ιδιωτικής δράσης του ατόμου.

⁷⁷ Βλ. άρθ. 25 ΓΚΠΔ.

Διευκρινιστικά, ο υπεύθυνος επεξεργασίας εφαρμόζει τα κατάλληλα οργανωτικά μέτρα όπως η ελαχιστοποίηση δεδομένων, προκειμένου να ενσωματωθούν οι απαραίτητες εγγυήσεις ότι οι αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων θα εφαρμοσθούν. Ακόμη, προκειμένου να πετύχει τους στόχους, του λαμβάνει υπόψιν πρόσφατες τεχνολογικές εξελίξεις, το πεδίο εφαρμογής των μέτρων, τη φύση, ακόμη και το κόστος. Σύμφωνα με τον ορισμό του κόστους προστασίας δεδομένων, το σύστημα υφίστανται ρυθμίσεις που διασφαλίζουν ότι θα τύχουν επεξεργασίας μόνο τα απαραίτητα δεδομένα για τον εκάστοτε σκοπό, με βάση τόσο την αρχή της αναλογικότητας και όσο και με βάση την αρχή της διαφάνειας.

10.2.3. Αντιμετώπιση περιστατικών παραβίασης

Ένα ακόμη εργαλείο του ΓΚΠΔΠΧ αποτελεί η Αντιμετώπιση περιστατικών παραβίασης μέσω ανακοινώσεων⁷⁸. Τα περιστατικά παραβίασης είναι τα περιστατικά αυτά που οδηγούν σε απώλεια αλλοίωση ή παράλειψη δεδομένων. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας σε τέτοιες περιπτώσεις ακολουθεί ένα πρωτόκολλο. Για αρχή ανιχνεύει το περιστατικό, διερευνά την περίπτωση, και εάν διαπιστωθεί ότι η παραβίαση είναι δυνατόν να προκαλέσει σοβαρό κίνδυνο για την ελευθερία του ατόμου, πρέπει εντός 72 ωρών να γνωστοποιεί την παραβίαση στην Εποπτική Αρχή. Εάν, ωστόσο, κριθεί ότι δεν προκύπτει κάποιος σοβαρός κίνδυνος, δεν κοινοποιεί το περιστατικό στην αρχή, όμως σε κάθε περίπτωση προβαίνει στην καταγραφή όλων των δεδομένων και όλων των περιστατικών. Όταν καθίσταται υψηλός κίνδυνος παραβίασης, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ανακοινώνει άμεσα και το υποκείμενο των δεδομένων για την ανάλογη για τη λήψη μέτρων αυτοπροστασίας.

⁷⁸ Βλ. άρθρα 33-34 και αιτιολογική σκέψη 85 Προοιμίου ΓΚΠΔ.

10.2.4. Εκτίμηση αντικτύπου

Η Εκτίμηση αντικτύπου⁷⁹ σίγουρα αποτελεί ένα βασικό εργαλείο της προστασίας δεδομένων. Όταν λοιπόν, ένα είδος επεξεργασίας έχει κάποιους συγκεκριμένους κινδύνους τόσο για τα δικαιώματά και για τις ελευθερίες των ατόμων. Ο Υπεύθυνος επεξεργασίας, διενεργεί υποχρεωτικά μία εκτίμηση αντικτύπου, δηλαδή μία εκτίμηση των επιπτώσεων που έχει η σχεδιαζόμενη επεξεργασία. Η DPIA, όπως είναι στα αγγλικά, εξασφαλίζει την τήρηση των θεμελιωδών αρχών της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και δίνει λύσεις για τη διασφάλιση της ενιαίας εφαρμογής του κανόνα, της αξιολογήσεις περιστατικών παραβίασης, της διασφάλισης των αποτελεσμάτων επεξεργασίας. Παράλληλα, περιλαμβάνει συστηματική περιγραφή των σκοπών επεξεργασίας, το έννομο συμφέρον το οποίο επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, την εκτίμησή της αναλογικότητας των πράξεων και την εκτίμηση των κινδύνων που απορρέουν από την επεξεργασία.

Όσον αφορά στην εποπτική αρχή, συνάμα με τον υπεύθυνο επεξεργασίας οφείλουν να καταρτίσουν ένα κατάλογο με τα είδη επεξεργασιών που απαιτούν διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου. Τα κράτη μέλη επίσης, όταν πρόκειται για μία δημόσια αρχή που σκοπεύει να εγκαθιδρύσει μία κοινή εφαρμογή, έχουν τη δυνατότητα να επιβάλουν την διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου. Τέλος παρέχεται η ευκαιρία στον εθνικό νομοθέτη να λάβει προηγούμενη άδεια από τον υπεύθυνο επεξεργασίας και την εποπτική αρχή, στην περίπτωση όπου η επεξεργασία αφορά το δημόσιο συμφέρον.

⁷⁹ Βλ. άρθρα 35-36 και αιτιολογικές σκέψεις 84,90-95 Προοιμίου ΓΚΠΔ.

10.2.5. Μηχανισμός συνεργασίας και συνεκτικότητας

Μία σημαντική καινοτομία επίσης, είναι ο μηχανισμός συνεργασίας και συνεκτικότητας⁸⁰ γνωστός και ως One Stop shop. Με το μηχανισμό αυτό, βλέπουμε την Ευρωπαϊκή διάσταση του κανονισμού καθώς σημαίνει ότι μία διοικητική απόφαση που έχει ληφθεί σε ένα κράτος μέλος, παράγει έννομες συνέπειες για ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο μηχανισμός αυτός αφορά την εργασία της επικεφαλής αρχής, με τις διάφορες κρατικές εποπτικές αρχές, σε περίπτωση κάποιας καταγγελίας που εμπλέκονται περισσότερα από ένα κράτη-μέλη και επίσης σχετίζεται με διασυνοριακές πράξεις. Ο μηχανισμός αυτός προωθεί έναν συνεκτικό τρόπο επίλυσης των διαφορών ανάμεσα στα κράτη-μέλη, και αναφέρεται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων και από τον Ευρωπαϊό Επόπτη Προστασίας Δεδομένων.

10.2.6. Πιστοποιήσεις

Ένα άλλο εργαλείο αποτελούν οι πιστοποιήσεις⁸¹. Όπως σε όλους τους Κώδικες Δεοντολογίας η θέσπιση ενός μηχανισμού προς πιστοποίηση της προστασίας δεδομένων ενθαρρύνεται από τον Γενικό Κανονισμό και αφορά στις πράξεις επεξεργασίας. Οι πιστοποιήσεις διαρκούν το μέγιστο για τρία χρόνια και με βάση το άρθρο 43 του Κανονισμού χορηγούνται από τους αναφερόμενους φορείς πιστοποίησης. Προκειμένου να εκδοθεί μία πιστοποίηση θα πρέπει να πληρούνται ορισμένα κριτήρια εγκεκριμένα από την Εποπτική αρχή⁸². Με βάση την οδηγία

⁸⁰ Βλ. αιτιολογική σκέψη 10 Προοιμίου ΓΚΠΔ, άρθρα 60 επόμεν. ΓΚΠΔ και εισήγηση Φ. Μίτλεττον, Ο μηχανισμός συνεργασίας και συνεκτικότητας (One Stop Shop), σε: Λ. Κοτσαλή/Κ. Μενουδάκο (2018)

⁸¹ Βλ. άρθρα 42-43 ΓΚΠΔ.

⁸² Βλ. άρθρα 68 ΓΚΠΔ και ηλεκτρονική πηγή: <https://edpb.europa.eu>.

95/45/EK η γενική πρόβλεψη πιστοποίησης έχει καταργηθεί και οι κώδικες δεοντολογίας παρέχουν μία επιπρόσθετη εξασφάλιση τήρησης των κανόνων.

10.2.7. Αρχεία δραστηριοτήτων

Τα αρχεία δραστηριοτήτων⁸³, τηρούνται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας υποχρεωτικά στους διάφορους οργανισμούς που έχουν πάνω από 250 άτομα. Αυτά περιλαμβάνουν τους σκοπούς της επεξεργασίας, τις κατηγορίες των αποδεκτών, τις διαβιβάσεις σε χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, την ταυτότητα του υπεύθυνου επεξεργασίας, μέτρα ασφαλείας και τις προθεσμίες διαγραφής των δεδομένων.

10.2.8. Κώδικες δεοντολογίας

Όσον αφορά στους κώδικες δεοντολογίας⁸⁴, ο Γενικός Κανονισμός πρότείνει την εκπόνηση κωδίκων δεοντολογίας για να τηρείται ισχυρό και αδιαμφισβήτητο ο κύρος του Κανονισμού. Παράλληλα επιχειρείται η διαπίστωση εφαρμογής του Κανονισμού σε διάφορους τομείς όπως η συλλογή δεδομένων, η επεξεργασία δεδομένων, η ενημέρωση των υποκειμένων και η άσκηση των δικαιωμάτων τους. Τους κώδικες να σημειώσουμε ότι εκπονούν ενώσεις που εκπροσωπούν τους υπεύθυνους ή τους εκτελούντες την επεξεργασία, και εγκρίνονται μόνο από την Εποπτική Αρχή, όταν ο κώδικας είναι μη σχετικός με δραστηριότητες επεξεργασίας σε περισσότερα από ένα Κράτη Μέλη. Την γενική ισχύ των κωδίκων δεοντολογίας εποπτεύει και θεσπίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁸³ Βλ. άρθ. 30 ΓΚΠΔ.

⁸⁴ Βλ. άρθρα 40-41 ΓΚΠΔ.

10.3. Βήματα προετοιμασίας του Δημόσιου Τομέα για τον ΓΚΠΔ

Περνώντας στο πεδίο του γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων αυτό που έχει σημασία είναι η συμμόρφωση της δημόσιας διοίκησης στις επιταγές του κανονισμού. Είναι απαραίτητο να ακολουθούν ορισμένα βήματα⁸⁵ που θα προετοιμάσουν τους δημόσιους φορείς ώστε να αντεπεξέλθουν τις νέες υποχρεώσεις που έχουν δημιουργηθεί⁸⁶. Όταν λέμε έχουμε υποχρεώσεις εννοούμε το δικαίωμα στη λήθη, την φορητότητα, την λογοδοσία του υπεύθυνου, τη μεταφορά κέντρου βάρους από τις κατασταλτικές δυνατότητες των αρχών στις προληπτικές ενέργειες των εμπλεκομένων κ.α. Η διαδικασία αυτή είναι σίγουρα επίπονη και χρονοβόρα, ωστόσο είναι απαραίτητη η αναζήτηση της ενημέρωσης, η διαρκής επαγρύπνηση, η κατανόηση και ερμηνεία των διατάξεων, η μελέτη των εσωτερικών κανονισμών κάθε Οργανισμού και η χαρτογράφηση όλων των δεδομένων του κανονισμού.

Ειδικότερα σύμφωνα με την με την Αρχή είναι αναγκαία η ενημέρωση του ανθρώπινου δυναμικού για τις αλλαγές που επέρχονται⁸⁷. Ίσως το πιο σημαντικό είναι να γνωρίζει το προσωπικό, τις επιπτώσεις και τους κινδύνους παραβιάσεων και τους τρόπους αντιμετώπισης τους. Ο κάθε οργανισμός θα διαθέτει ένα ειδικό αρχείο επεξεργασιών όπου θα πρέπει να καταγραφεί με λεπτομέρεια τα δεδομένα και να διατηρεί τις επεξεργασίες στις οποίες προβαίνει ο δημόσιος φορέας. Επίσης, οφείλει να είναι σε θέση να ανταποκριθεί σε ένα νόμιμο αίτημα διαγραφής και να μην επαναπαύεται στην άγνοια των πολιτών.

Φυσικά μεταξύ άλλων, ο δημόσιος οργανισμός οφείλει να ανακαλύψει μεθόδους που ανιχνεύουν πιθανές παραβιάσεις τις οποίες οφείλει να αποτρέπει. Ο

⁸⁵ Η ΑΠΔΠΧ έχει εκδώσει οδηγίες για την προετοιμασία των φορέων σε 10 βήματα, διαδικτυακή πηγή: http://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,209418&_dad=portal&_schema=PORTAL.

⁸⁶ Η ΑΠΔΠΧ έχει εκδώσει οδηγίες για την προετοιμασία των φορέων σε 10 βήματα, διαδικτυακή πηγή: http://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,209418&_dad=portal&_schema=PORTAL.

⁸⁷ Βλ. και Ι. Ιγγλεζάκη «Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων» στο διαδίκτυο, διαδικτυακή πηγή: <http://iglezakis.gr/>.

κάθε φορέας έχει και διαφορετική φύση θα λέγαμε, για αυτό και η ευθύνη για συμμόρφωση συγκεντρώνεται και αφορά στον υπεύθυνο επεξεργασίας και τον εκτελούντα την επεξεργασία⁸⁸. Ωστόσο κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας εμπλέκονται και πολλοί ενδιαφερόμενοι από τους οποίους προκύπτει και το τελικό αποτέλεσμα. Να τονίσουμε, πώς οι δημόσιοι φορείς που δεν έχουν ακόμα ανταποκριθεί στην υιοθέτηση του νέου νομοθετήματος, είναι αναγκαίο να δράσουν άμεσα και με γοργά βήματα.

Μία πραγματικότητα είναι ότι η πλειονότητα των υπουργείων σήμερα έχουν προβεί σε πολύ περιορισμένες ενέργειες συμμόρφωσης κατά τον γενικό κανονισμό προστασίας δεδομένων. Ίσως ένας από τους πιθανούς λόγους που μπορεί να αιτιολογηθεί αυτό, είναι η αύξηση του φόρτου εργασίας που έχει επέλθει στο εκάστοτε υπουργείο, είναι η έλλειψη ενημέρωσης του ανθρώπινου δυναμικού όσον αφορά στην αλλαγή του νομικού πλαισίου, και στην αλλαγή των δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων και των υποχρεώσεων τους. Όλα αυτά όμως είναι πράγματα τα οποία οφείλει η κάθε δημόσια υπηρεσία να πραγματοποιήσει στο άμεσο μέλλον τώρα.

Σημαντικό βήμα αποτελεί και η αναγνώριση των δραστηριοτήτων επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων. Με έννοια του όρου επεξεργασία, καθίσταται ξεκάθαρο πως υπάρχει ενδεχόμενο και να διαφύγει της προσοχής κάποια δραστηριότητα. Η αποθήκευση προσωπικών δεδομένων είναι η συνηθέστερη μορφή επεξεργασίας στο Δημόσιο, λόγω του μεγάλου όγκου αρχείων και τήρησης εγγράφων, από ένα απλό έγγραφο πρωτοκόλλου μέχρι ειδικά μητρώα⁸⁹. Συνεπώς αυτό που θα πρέπει να γίνει σε πρώτο στάδιο είναι πλήρης κατηγοριοποίηση της καταγραφής και της αποθήκευσης των αρχείων αυτών. Παραδειγματικά, όποιος φορέας απασχολεί πάνω από 250 εργαζόμενους οφείλει να τηρεί αρχείο δραστηριοτήτων επεξεργασίας.

⁸⁸ Βλ. Γ. Ρουσόπουλο – Κ. Λιμνιώτη (2018), σελ. 23.

⁸⁹ Για παράδειγμα: μητρώο ΥΠΔ που τηρεί η ΑΠΔΠΧ.

Υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις που επιβάλλουν και σε μικρότερους δημόσιους οργανισμούς στην τήρηση αρχείου.

Ακολούθως, ο δημόσιος οργανισμός, θα πρέπει να εξετάσει εάν πετυχαίνει τη συμμόρφωση με τον κανονισμό, ήτοι εάν εφαρμόζει τις αρχές νόμιμης επεξεργασίας των δεδομένων. Εν ολίγοις πρέπει να πετυχαίνει να γίνονται σεβαστά όλα τα δικαιώματα των υποκειμένων. Ταυτοχρόνως, θα πρέπει να ελέγχεται η ασφάλεια της τήρησης και επεξεργασίας των δεδομένων να λαμβάνονται επαρκή μέτρα για περιορισμό των επαπειλούμενων κινδύνων και να διευκρινίζεται το γεγονός του ποιοι υπάλληλοι έχουν και θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στα δεδομένα. Επιπλέον προσοχή απαιτείται και στις περιπτώσεις διαβίβασης δεδομένων σε τρίτους εντός ή εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 49 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων προβλέπονται αποκλίσεις από τις γενικές αρχές ως προς την διαβίβαση προσωπικών δεδομένων προς τρίτους, όταν κρίνεται αναγκαία για σημαντικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος. Επομένως, θα πρέπει, να πραγματοποιείται έλεγχος για το αν η συλλογή των δεδομένων γίνεται με συγκατάθεση σύμφωνα με τον Κανονισμό και αν τα υποκείμενα συμμορφώνονται με τις επιταγές του, για να αποφευχθούν περιστατικά θεμιτής ή αθέμιτης παραβίασης. Θα πρέπει, λοιπόν, να λαμβάνονται τα κατάλληλα οργανωτικά και τεχνικά μέτρα. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν επαρκεί ένα απλό κείμενο Πολιτικής Προστασίας προσωπικών δεδομένων ή απορρήτου, αλλά ότι τα κατάλληλα οργανωτικά και τεχνικά μέσα αποτρέπουν πανομοιότυπα περιστατικά αλλά και να ανιχνεύουν εγκαίρως την παραβίαση και τον κίνδυνο.

Διαπιστώνεται ότι οι δημόσιοι φορείς θα πρέπει να είναι σε θέση να γνωρίζουν ακριβώς τι συνιστά περιστατικό παραβίασης δεδομένων, να ενημερώνονται άμεσα, να το αξιολογούν όπως περιγράφηκε ανωτέρω. Βλέπουμε πως αν τηρούνται όλες οι αλληλουχίες και οι πρακτικές πρόληψης, θα περιοριστούν κατά ένα μεγάλο βαθμό οι κυρώσεις κατά του Δημοσίου, όπως αυτές προβλέπονται στα άρθρα 77 του

Κανονισμού. Βλέποντας λίγο πιο αναλυτικά το άρθρο 77, βλέπουμε ότι κάθε υποκείμενο που θεωρεί ότι η επεξεργασία των δεδομένων του είναι παράνομη δικαιούται να αποβάλει διοικητική προσφυγή στην εποπτική αρχή. Στο άρθρο 78 του Κανονισμού βλέπουμε ότι παρέχονται στα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τα δικαιώματα της δικαστικής προσφυγής. Από εκεί και πέρα εάν η Δημόσια Διοίκηση δεν συμμορφώνεται με τους κανόνες προστασίας δεδομένων, η Αρχή έχει στη διάθεσή της αρκετά εργαλεία που μπορεί να χρησιμοποιήσει όπως αυτά προβλέπονται στο άρθρο 58 του κανονισμού⁹⁰.

Λαμβάνοντας υπόψη το παράδειγμα ότι η διοίκηση έχει υποπέσει σε πιθανή παράβαση του κανονισμού, η αρχή μπορεί να εκδώσει προειδοποίηση και να την απευθύνει προς τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία. Εάν αυτή η παράβαση είναι όντως υπαρκτή, στις δυνατότητες της Αρχής περιλαμβάνονται η οριστική απαγόρευση της επεξεργασίας, η επίπληξη, η κύρωση. Όλες δημόσιες αρχές και φορείς ενδέχεται να υπόκεινται σε διοικητικά πρόστιμα. Τώρα όσον αφορά στα πρόσωπα που υπέστησαν ζημιά λόγω παραβίασης του κανονισμού από ένα δημόσιο οργανισμό, μπορούν να διεκδικήσουν αποζημίωση από την δημόσια αρχή.

Αν επικεντρωθούμε στην έννοια της ίδια της ζημιάς βλέπουμε το πώς ερμηνεύεται διασταλτικά και περιλαμβάνει υλικές και μη υλικές ζημιές, όπως για παράδειγμα ηθικές βλάβες. Υποκείμενα των δεδομένων από εκεί και πέρα πρέπει να λαμβάνουν πλήρη αποζημίωση για τη ζημιά που υπέστησαν, ανεξαρτήτως αριθμού των οργανισμών που εμπλέκεται στην επεξεργασία δεδομένων τους.

⁹⁰ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/public-administrations-and-data-protection>, άρθρα 82-84 ΓΚΠΔ, αιτιολογικές σκέψεις 129, 146-148, 150, 151 Προοιμίου ΓΚΠΔ.

10.4. Εφαρμογή ΓΚΠΔ στη Δημόσια Διοίκηση

Πολλές από τις βασικότερες δραστηριότητες του δημόσιου τομέα είναι και η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μέχρι και ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων. Αυτό δικαιολογεί το γεγονός ότι η δημόσια διοίκηση σε όλο το εύρος της οφείλει να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα του κανονισμού. Το νέο νομοθέτημα φαίνεται να αντιμετωπίζει με τελείως διαφορετικό τρόπο το ζήτημα των προσωπικών δεδομένων, όσον αφορά στην κρατική παρέμβαση και στο στη σφαίρα δράσης των ατόμων.

Εδώ είναι που εμφανίζεται και η έννοια του δημοσίου συμφέροντος. Έχουμε ένα νέο είδος δημόσιας ρύθμισης που έχει ως στόχο τον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών του και ταυτοχρόνως τη διασφάλιση των δεδομένων των πολιτών. Κατά αυτόν τον τρόπο, η δημόσια διοίκηση, μέσα από το ρόλο του υπεύθυνου επεξεργασίας, είναι υποχρεωμένη να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίζει την τήρηση των απαιτήσεων του κανονισμού και να συμμορφώνεται στις δραστηριότητες επεξεργασίας με τον γενικό κανονισμό προστασίας δεδομένων⁹¹. Μέσα σε αυτές τις υποχρεώσεις που έχει ο δημόσιος τομέας εντάσσεται μία κύρια λειτουργία, που είναι η διαφύλαξη και η διατήρηση προσωπικών ηλεκτρονικών αρχείων⁹² τα οποία οι υπηρεσίες διακινούν και εκδίδουν.

Οι δραστηριότητες λοιπόν αυτές πρέπει να χαρακτηρίζονται από εμπιστευτικότητα και από αυθεντικότητα, ενώ τα ηλεκτρονικά αρχεία στο σύνολό τους να διατηρούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η προσβασιμότητα και αναγνωσιμότητα των εγγράφων. Από τη μεριά των υποκειμένων, αυτά πρέπει να απολαμβάνουν το δικαίωμα πρόσβασης στα ηλεκτρονικά τους έγγραφα, όπως είναι για παράδειγμα οι κωδικοί του Taxis, ασφαλιστικά τους ζητήματα, το δικαίωμα χορήγησης αντιγράφων, μέχρι και το δικαίωμα πρόσβασης και επικοινωνίας με διάφορους δημόσιους τομείς.

⁹¹ Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 74 και 78 Προοιμίου του ΓΚΠΔ.

⁹² Βλ. Μ. Μυλώση, Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση στη ΔΔ – Πληροφοριακές υποχρεώσεις των φορέων του δημοσίου τομέα, (2018)

10.5. Συμμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης με τον ΓΚΠΔ

Με τον γενικό κανονισμό προσωπικών δεδομένων είναι σαφές ότι δημόσια διοίκηση υπόκειται στις διατάξεις του Κανονισμού, όταν πρόκειται να επεξεργαστεί προσωπικά δεδομένα των φυσικών προσώπων. Η πλειονότητα των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τηρούν οι δημόσιες υπηρεσίες, συνήθως υπόκειται σε επεξεργασία λόγω νομικής υποχρέωσης άσκηση δημόσιας εξουσίας, που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας. Κατά την επεξεργασία η δημόσια διοίκηση, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι υποχρεωμένη να σέβεται βασικές αρχές όπως η νόμιμη επεξεργασία σύμφωνα με τους καθορισμένους σκοπούς.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να κάνουμε λόγο για αυτό που αποκαλούμε ιδιαιτερότητά του δημόσιου τομέα. Στο Γενικό κανονισμό προσωπικών δεδομένων υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις όπου δεν εφαρμόζονται τα δεδομένα όταν αφορούν στην κοινή πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας⁹³ της χώρας, και όταν επίσης η επεξεργασία χρησιμοποιείται από αρμόδιες αρχές για σκοπούς διερεύνησης και ανίχνευσης ποινικών αδικημάτων, εκτελέσεις ποινικών κυρώσεων και Προστασίας έναντι κινδύνων που απειλούν τη δημόσια ασφάλεια⁹⁴. Επίσης, σε περιπτώσεις φορολογικές τελωνειακές οι έλεγχοι που γίνονται από ανεξάρτητες αρχές είναι αποδεκτό να παρέχονται προσωπικά δεδομένα που είναι απαραίτητα για την διενέργεια συγκεκριμένης έρευνας και επιβολής προστίμων⁹⁵.

Τη μεταβατική περίοδος, ανάμεσα δηλαδή στην ψήφιση του γενικού κανονισμού προσωπικών δεδομένων και της εν τέλει ολοκληρωτικής εφαρμογής του, θα έπρεπε η δημόσια διοίκηση να επεξεργάζεται προσωπικά δεδομένα, να αξιολογήσει τις αλλαγές που επήλθαν, κυρίως αναφορικά με τις υποχρεώσεις των υπευθύνων εκτελούντα την επεξεργασία και να σχεδιάζει μία στρατηγική

⁹³ Βλ. άρθ. 2 παρ.2 εδ.β ΓΚΠΔ και 42 επόμ. ΣΕΕ.

⁹⁴ Βλ. άρθ. 2 παρ.2 εδ.δ ΓΚΠΔ και Οδηγία 680/2016/ΕΕ.

⁹⁵ Βλ. άρθ. 4 παρ. 9 και αιτιολογική σκέψη 31 ΓΚΠΔ.

προσαρμογής στα νέα πλέον δεδομένα. Ακόμη, ερώτημα προς απάντηση αποτελεί το γεγονός, κατά πόσο έχει ξεκινήσει η ουσιαστική υλοποίηση του κανονισμού και η συμμόρφωση του δημόσιου τομέα και το αν έχουν ληφθεί τα απαραίτητα εκείνα μέτρα και έχουν βρεθεί οι κατάλληλοι πόροι για την επίτευξη των επιταγών του νέου νομοθετήματος που ονομάζεται ΓΚΠΔ.

11. ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Τόσο ο νόμος 4622/2019 του Επιτελικού Κράτους όσο και η σύσταση του νέου Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης συγκεντρώνουν μεγάλο μέρος από τις πιο κρίσιμες δομές πληροφορικής που σχετίζονται κυρίως με τον ευρύτερο ψηφιακό μετασχηματισμό των ηλεκτρονικών υπηρεσιών της χώρα. Πρωταρχικός στόχος είναι η πλήρης ψηφιοποίηση των υπηρεσιών και η πρόσβαση των πολιτών σε ένα ενιαίο σημείο μέσω ενιαίας ταυτοποίησης. Αν και έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος ως προς την απλούστευση των δημοσίων υπηρεσιών, υπάρχουν σημαντικότερα περιθώρια βελτίωσης ενόψει και της πανδημίας του Covid-19. Η τελευταία αφενός επιτάχυνε την όλη διαδικασία και αφετέρου έδειξε πως η επιλογή αυτή είναι μονόδρομος.

Διευκρινιστικά η πολίτες έχουν ανάγκη από μία έξυπνη ψηφιακή Δημόσια Διοίκηση μέχρι και από το κινητό τους. Καθίσταται λογικό η χρήστες των ψηφιακών Δημοσίων Υπηρεσιών να μην χρειάζεται να βρούνε τον δρόμο τους μέσα από κυκεώνα κρατικών ιστότοπων. Η ενιαία ψηφιακή πύλη gov.gr ήρθε για να αποτελέσει το νέο ενιαίο ψηφιακό πρόσωπο στις σχέσεις της δημόσιας διοίκησης με τους πολίτες. Οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες και τα συστήματα που τις παρέχουν εξακολουθούν να λειτουργούν είτε μεμονωμένα είτε ενιαία, με το gov.gr να αποτελεί τον κοινό πάροχο

όλων των Δημόσιων Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών⁹⁶. Σήμερα η παρεχόμενη υπηρεσίες διατίθενται από διακριτές σελίδες των παρόχων, ενώ πολλές υπηρεσίες είναι πλέον ψηφιακά αρτιότερες και γνωστές στο ευρύ κοινό. Κάποιες από τις σχετιζόμενες με το θέμα μας υπηρεσίες είναι για παράδειγμα:

- ✓ Το κεντρικό σύστημα διαχείρισης σχέσεων με πελάτες CRM για τον δημόσιο τομέα. Λαμβάνοντας υπόψιν μας αυτό που έχει επιτευχθεί στον ιδιωτικό τομέα, το CRM στη Δημόσια Διοίκηση μπορεί να αποτελέσει μία στρατηγική που προσανατολίζεται στους τομείς όπως η διάθεση της βελτιωμένης εξυπηρέτησης πολιτών, η βελτίωση των εσωτερικών διαδικασιών οργάνωσης. Το CRM στη Δημόσια Διοίκηση είναι αυτό που ενσωματώνει τη διαλειτουργικότητα, των διαφορετικών αναγκών των πολιτών και των επιχειρήσεων.
- ✓ Το νέο σύστημα ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων ΚΕΠ - Plus. Η ανάγκη ψηφιακού μετασχηματισμού ολόκληρης της Δημόσιας Διοίκησης ανέδειξε πλέον και την ανάγκη ψηφιακού και διοικητικού μετασχηματισμού των ΚΕΠ προκειμένου μέσω νέων εργαλείων να επιτευχθεί η καλύτερη εξυπηρέτηση πολιτών και επιχειρήσεων⁹⁷.
- ✓ Η Ανάπτυξη και Καινοτομία (Υπηρεσίες Μίας Στάσης για όλες τις νομικές μορφές επιχειρηματικότητας). Η οικονομική ανάπτυξη μίας χώρας βασίζεται αναντίρρητα και στα οφέλη του ψηφιακού μετασχηματισμού και συγκεκριμένα στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στην αύξηση της παραγωγικότητας, στην πρόσβαση σε καινούργιες αγορές και στην καινοτομίας. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η επιτάχυνση της μετάβασης στην ψηφιακή οικονομία αποτελεί θεμελιώδη άξονα τόσο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την Ενιαία Ψηφιακή Αγορά⁹⁸.
- ✓ Ο Ψηφιακός μετασχηματισμός της ΑΑΔΕ με την ανάπτυξη του νέου ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος φορολογίας, την υλοποίηση

⁹⁶ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <http://www.opengov.gr/digitalandbrief/?p=2131>

⁹⁷ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://digitalstrategy.gov.gr/project/kepplus>

⁹⁸ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <http://www.opengov.gr/digitalandbrief/?p=2113>

Πλαισίου Πολυετούς Στρατηγικού Σχεδιασμού (MASP) για τελωνειακές διαδικασίες, την διαχείριση των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας «My Data» και των ηλεκτρονικών ηλεκτρονικών τιμολογίων.

- ✓ Η Εργασία και η κοινωνική Ασφάλιση (πλατφόρμα ATLAS). Πρόκειται για μία κεντρική διαδικτυακή υπηρεσία η οποία διασυνδέει τους φορείς που παρέχουν ψηφιακή χορήγηση συντάξεων, ψηφιακή καταγραφή του Χρόνου Εργασίας, την επέκταση του διαγνωστικού μηχανισμού των αναγκών της αγοράς εργασίας κ.α. Παράλληλα προσφέρει εν γένει ενημέρωση σε θέματα που άπτονται της αγοράς εργασίας και των πρώτων βημάτων των φοιτητών σε αυτή.
- ✓ Οι «Έξυπνες» πόλεις και ο ψηφιακός μετασχηματισμός των Δήμων. Ο μετασχηματισμός της κάθε πόλης είναι μία κρίσιμη επιλογή, μία αναγκαία προϋπόθεση για τη λειτουργία μίας σύγχρονης χώρας. Γενικότεροι στόχοι είναι η σημαντική εξοικονόμηση πόρων, η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων προς τους πολίτες Δημοτικών Υπηρεσιών, η αποφυγή άσκοπων μετακινήσεων, από πλευράς πολιτών, η πιο πράσινη λειτουργία των ελληνικών πόλεων και η γενικότερη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη.
- ✓ Η Δημόσια διοίκηση και η μεταρρύθμιση περιφερειακών και τοπικών κυβερνητικών φορέων (τηλεργασία στο δημόσιο τομέα). Η τηλεργασία από τη μία λειτουργεί ως μέσο για την οργάνωση και τον εκσυγχρονισμό της εργασίας των Δημοσίων Υπηρεσιών, και από την άλλη επιτρέπει στους εργαζόμενους να συμφιλιώνουν την επαγγελματική και κοινωνική ζωή τους, δίνοντάς τους μία μεγαλύτερη αυτονομία στην επιτέλεση του έργου τους. Μέσω της κοινωνίας της πληροφορίας, συμβαδίζοντας η ευελιξία και η ασφάλεια, υπάρχει η δυνατότητα να βελτιωθεί η ποιότητα των θέσεων απασχόλησης.

12. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΚΠΔ

Δεν υφίσταται ακόμα νομολογία από τα εθνικά ή κοινοτικά Δικαστήρια και για το λόγο αυτό η έκδοση συστάσεων και γνωμοδοτήσεων από τις Αρχές θα δημιουργήσει νομολογιακές αναφορές που θα βοηθήσουν στην επίλυση ερωτημάτων.

- Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων (ΕΕ) 2016/679, προστασία των φυσικών προσώπων για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και κατάργηση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ.
- Νόμος 4624/2019, περιέχει μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
- Νόμος 4579/2018, για τις υποχρεώσεις αερομεταφορέων σχετικά με τα αρχεία επιβατών.
- Απόφαση⁹⁹ υπ' αριθμόν 46/2018 και την ενημέρωση της ΑΠΔΠΧ διατυπώνεται ότι μετά τη θέση σε ισχύ του ΓΚΠΔ, δεν υφίσταται πλέον υποχρέωση επεξεργασίας, γνωστοποίησης τήρησης αρχείου στην Αρχή.
- Αποφάσεις υπ' αριθμόν 67, 68 και 69/2018, όπου απηύθυνε επίπληξη σε υπεύθυνο επεξεργασίας για παραβίαση των άρθρων 32 και 5 του ΓΚΠΔ αναφορικά με την μη έγκαιρη γνωστοποίηση περιστατικού παραβίασης προσωπικών δεδομένων σε τράπεζα.
- Απόφασή 66/2018 της η Αρχής όπου απηύθυνε επίπληξη σε υπεύθυνο επεξεργασίας για μη νόμιμη επεξεργασία δεδομένων με σκοπό την αποστολή

⁹⁹ Βλ. διαδικτυακή πηγή:

<http://www.dpa.gr/APDPXPortlets/htdocs/documentDisplay.jsp?docid=190,91,28,53,5,70,162,3>

μηνυμάτων διαφημιστικού χαρακτήρα μέσω της εφαρμογής Viber¹⁰⁰

- Οδηγία 2016/680 , σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για λόγους διερεύνησης, πρόληψης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου.
- Νόμος 2472/1997 για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα
- Νόμος 3471/2006 για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και της ψηφιοποίησης.
- Νόμος 3917/2011 για την διατήρηση δεδομένων που υποβάλλονται ή παράγονται σε συνάρτηση με την παροχή διαθέσιμων στο κοινό ηλεκτρονικών υπηρεσιών την χρήση συστημάτων επιτήρησης, με τη λήψη και καταγραφή ήχου ή εικόνας σε δημόσιους χώρους ή δημόσιων δικτύων επικοινωνιών.
- Νόμος 4070/2012, για ρυθμίσεις Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών, Μεταφορών, Δημοσίων Έργων και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 3783/2009 για ταυτοποίηση των κατόχων και χρηστών εξοπλισμού και υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας.
- Ανακοινωθέν της υπ' αριθμόν 96/18 σύμφωνα με το οποίο , από την 1η Ιουλίου 2018 και στα πλαίσια της έναρξης ισχύος του ΓΚΠΔ θα τηρείται

¹⁰⁰ Η Απόφαση με αρ. 46/24-5-2018 που αναλύθηκε ανωτέρω, εξέτασε ανακύπτοντα ζητήματα εφαρμοστέου δικαίου κατά την μεταβατική περίοδο μέχρι τη δημοσίευση του εθνικού νόμου (αρμοδιότητα της Αρχής για χορήγηση αδειών σε περιπτώσεις μη επιβαλλόμενες από τον ΓΚΠΔ) και η υπ' αρ. 52/28-6- 2018 αφορά ανακύπτοντα ζητήματα εφαρμοστέου δικαίου μετά την έναρξη ισχύος του ΓΚΠΔ (αρμοδιότητα της Αρχής σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ, να επιλαμβάνεται επί ερωτημάτων και αιτήσεων υπευθύνων επεξεργασίας, των υποκειμένων των δεδομένων ή / και τρίτων σχετικά με ζητήματα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων).

ανωνυμία στις προδικαστικές υποθέσεις όσον αφορά τα φυσικά πρόσωπα¹⁰¹.

- Ανακοίνωση Γ/ΕΞ/10281 της Αρχής που αφορά συγκεντρωτικά στοιχεία γνωστοποιήσεων όπου εμφανίστηκαν περιστατικά απώλειας ή κλοπής ηλεκτρονικών υπολογιστών και αποθηκευτικών μέσων και συστήνει τη χρήση λογισμικού κρυπτογράφησης.

¹⁰¹ Βλ. διαδικτυακή πηγή: <https://iapp.org/news/a/austria-announces-first-gdpr-fine/>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το εθνικό θεσμικό Πλαίσιο, το οποίο συνεχώς εξελίσσεται με την πάροδο των ετών, καταδεικνύει ακριβώς και την τάση να ενισχυθούν ως προς την προστασία τους τα προσωπικά δεδομένα, μέσω της αυστηροποίησης κυρώσεων και της διεύρυνσης των δικαιωμάτων των υποκειμένων. Καθίσταται σαφές ότι το Ενωσιακό Νομοθέτημα, που ψηφίστηκε και τέθηκε σε εφαρμογή το 2018, αποτελεί ένα αξιοσημείωτο βήμα προς τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ατόμων.

Η τεχνολογία αποτελεί την κυριότερη πηγή του προβλήματος που καλείται να αντιμετωπίσει ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων, και η ίδια πάλι η τεχνολογία είναι αυτή που μπορεί να φτάσει στην επίλυση των προβλημάτων που προκαλούνται. Η σωστή αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων και της τεχνολογίας γενικότερα, θα συμβάλει κατά της παγκόσμιας απειλής ενάντια στην ιδιωτικότητα του ατόμου και την εμπορευματοποίηση των προσωπικών του δεδομένων.

Ο νέος Κανονισμός που αντικατέστησε την οδηγία 95/46/EK διασφαλίζει τη δημοκρατία. Δεν αποτελεί πανάκεια από μόνος του και δεν επιφέρει ριζικές αλλαγές για τα προσωπικά δεδομένα. Σε ορισμένες περιπτώσεις προβλέπει αρκετά αυστηρές κυρώσεις. Ωστόσο, όμως, η απειλή μιας ποινής δεν αποτελεί αυτοτελώς λόγο επιτυχίας ενός νομοθετήματος. Αν το νομοθέτημα αυτό πετύχει θα φανεί σε βάθος χρόνου και θα εξαρτηθεί από τον τρόπο προσαρμογής του στα ελληνικά δεδομένα και σε όλο το εύρος της Δημόσιας Διοίκησης. Το νέο νομοθετικό Πλαίσιο απαιτεί προσαρμοστικότητα από όλους τους φορείς και εγγύτητα.

Μία από τις προτάσεις για την ορθή εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, θα μπορούσαν να είναι ο έλεγχος τήρησης όλων των αρχών νόμιμης επεξεργασίας, ο οποίος πρέπει να είναι διαρκής. Αναγκαία κρίνεται επίσης και η ουσιαστική και ολοκληρωτική ενημέρωση των πολιτών, τόσο για τα αυξημένα δικαιώματά τους, όσο και για τις υποχρεώσεις τους, ως προς την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων, που αφορά στην επεξεργασία τους και την

αποθήκευσή τους. Εύλογο επίσης κρίνεται, να αναθεωρηθούν τα έντυπα συλλογής δεδομένων των πολιτών και να δημιουργηθούν πρότυπα έγγραφα για την ικανοποίηση των αιτημάτων τους με κάθε αιτιολόγηση. Γίνεται λοιπόν, κατανοητό ότι ο κάθε φορέας πρέπει να αντιμετωπίσει ενιαία την ενημέρωση και την συμμόρφωση των πολιτών.

Αναγκαίο βήμα επίσης, είναι η διαβάθμιση της δημόσιας διοίκησης στελεχών και υπαλλήλων και γενικότερα όλων των δημοσίων υπηρεσιών. Ένας από τους πιο έντονους προβληματισμούς της σύγχρονης εποχής αποτελεί και το φαινόμενο του υποβιβασμού των χρηστών του διαδικτύου εν αγνοία τους. Είναι σύνηθες να συλλέγονται και να υποκλέπονται προσωπικά στοιχεία των χρηστών και να δημιουργούνται αρχεία, τα οποία αντλούνται από πληροφορίες ιχνηλάτησης, σχετικά με τα ενδιαφέροντα και τις συνήθειες του ατόμου. Ίσως αυτό να αποτελεί και το στοίχημα που πρέπει να κερδίσει ο ΓΚΠΔ. Ακόμη, στο δημόσιο τομέα παρατηρούνται αξιέπαινες προσπάθειες εδώ και δύο χρόνια για τον εκσυγχρονισμό, τη δημιουργία ενός επιτελικού κράτους και τη δημιουργία Υποδομών Πληροφοριακών Συστημάτων, που θα διασφαλίζουν και θα διευκολύνουν την εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού προστασίας δεδομένων.

Ταυτόχρονα μία ορθή κίνηση στην οποία μπορεί να προβεί η Δημόσια Διοίκηση είναι μία εκτίμηση αντικτύπου, η οποία αποτελεί μία καλή πρακτική. Τις περισσότερες φορές έχει σίγουρα αποτελέσματα και έχει τη δυνατότητα να αποκαλύψει προβληματικά σημεία του φορέα ως προς την τήρηση της νομοθεσίας. Σε περίπτωση που ο δημόσιος φορέας υποχρεούται να προβεί σε εκτίμηση αντικτύπου, συνήθως έχουμε πράξεις επεξεργασίας μεγάλης κλίμακας.

Επίσης, η εκτίμηση αντικτύπου αποτελεί μία αποτελεσματική πρακτική που μπορεί να υιοθετήσει η κάθε δημόσια υπηρεσία προκειμένου να εξασφαλίσει μία σωστή επεξεργασία και μία πρακτική που θα αναδείξει τα τυχόν κενά στις διατηρούμενες διαδικασίες. Με άλλα λόγια κρίνεται σκόπιμη η διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου για κάθε νέο δημόσιο έργο, για αυτό θα πρέπει οι οργανισμοί να

ενεργοποιηθούν και να ορίσουν τους εμπλεκόμενους στη διαδικασία, ώστε να αποκομίσουν όλα τα οφέλη.

Βαρύτητα πρέπει να δοθεί και στο λεγόμενο δικαίωμα στη λήθη, όπου πρέπει να δοθεί μία ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του δικαιώματος διαγραφής των δημοσιοποιημένα δεδομένων, όταν το άτομο αυτό καθεαυτό αντιτάσσεται στην επεξεργασία τους, όταν τίθεται αντιμέτωπος με το παρελθόν του. Λύσεις μπορούν να αποτελέσουν ακόμη, η πλήρης ενημέρωση των υποκειμένων από τους υπεύθυνους επεξεργασίας με διαφάνεια και σαφήνεια και η τήρηση κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης της προστασίας δεδομένων.

Μένει να διαπιστωθεί αν σε βάθος χρόνου ο κανονισμός κατάφερε να προστατεύσει πρακτικά και αποτελεσματικά τα προσωπικά δεδομένα, και εάν όντως εξυπηρέτησε την λειτουργία της κοινής εσωτερικής αγοράς, καθώς και τα δύο αποτελούν κύριους στόχους του νομοθετήματος. Μάλιστα, με βάση το άρθρο 97 του Γενικού Κανονισμού ανά 4 έτη η επιτροπή θα πρέπει να υποβάλλει εκθέσεις αξιολόγησης.

Κάπου εδώ είναι σημαντικό να τονίσουμε, πως το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, δεν αποτελεί ένα τυραννικό δικαίωμα και για αυτό το λόγο θα πρέπει ο Έλληνας νομοθέτης να εξισορροπήσει τα συγκρουόμενα Συνταγματικά αγαθά με βάση την αρχή της αναλογικότητας. Ανάμεσα στις αρνητικές κριτικές που έχει δεχτεί ο γενικός κανονισμός προσωπικών δεδομένων, ανήκει και η διαπίστωση ότι δεν κατάφερε να λύσει το πρόβλημα της σύγκρουσης των διατάξεων που προστατεύουν την ιδιωτικότητα, δεδομένου ότι δεν ιεραρχούνται μεταξύ τους τα προστατευόμενα δικαιώματα. Αυτό είναι το πρόβλημα της πρόκρισης ή μη της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, έναντι άλλων κατοχυρωμένων Συνταγματικά δικαιωμάτων.

Ένα ακόμη αρνητικό χαρακτηριστικό είναι η μεγάλη έκταση και ο μεγάλος αριθμός εξουσιοδοτήσεων, προς την επιτροπή ή τα κράτη μέλη. Για πιο λεπτομερή ρύθμιση ποικίλων θεμάτων, η Δημόσια Διοίκηση οφείλει να δράσει προληπτικά και

να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις που ο νέος κανονισμός επιβάλλει. Εν ολίγοις, τον πρώτο λόγο στον οποίο θα έπρεπε να έχει προβεί είναι ένα χρονοδιάγραμμα και ένα οργανόγραμμα, προκειμένου να αναθεωρηθούν και να προσαρμοστούν οι πολιτικές προστασίας προσωπικών δεδομένων. Η ασφαλής επεξεργασία τους από τη Δημόσια Διοίκηση, με τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέσα, παραμένει το κύριο ζητούμενο στη δημόσια διοίκηση. Η Δ.Δ οφείλει να είναι σε θέση να ανιχνεύσει και να αξιολογήσει ένα περιστατικό και να χειριστεί τυχόν παραβιάσεις.

Ο Γενικός Κανονισμός, προβλέπει νέες τακτικές με σκοπό την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των κανόνων και απαιτεί προσαρμοστικότητα. Ένα από τα βασικότερα παράδοξα που παρατηρούνται είναι ότι οι πολίτες στην πλειονότητα τους χρησιμοποιούν απερίσκεπτα και με υπερβολική προθυμία πολλές φορές τα προσωπικά τους δεδομένα, χωρίς να σκέφτονται τις ενδεχόμενες συνέπειες. Τέλος, ένας από τους σημαντικότερους αρωγούς στην προσπάθεια ερμηνείας και επωφελούς χρήσης του Γενικού Κανονισμού προστασίας δεδομένων, είναι τα εθνικά δικαστήρια και το δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κλείνοντας, η πανδημία αποτέλεσε τον καταλύτη και τον επιταχυντή για την επιβολή και την επικράτηση μιας σειράς πρακτικών, περιορισμών και συμπεριφορών, που δεν ήταν άγνωστες στις τεχνολογικά αναπτυγμένες κοινωνίες της ύστερης νεωτερικότητας. Γίνεται αντιληπτό ότι η συζήτηση για την προστασία προσωπικών δεδομένων προκύπτει από όλη την τεχνολογική εξέλιξη, την ψηφιακή μεταρρύθμιση και την τέταρτη βιομηχανική επανάσταση την οποία διανύουμε.

Όλα αυτά αναμφισβήτητα προϋποθέτουν μία γενικότερη αλλαγή νοοτροπίας και αντίληψης, που θα εμπεριέχει την λογική της Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων σε όλα τα επίπεδα άσκησης πολιτικής, καθώς και ένα πλαίσιο που θα εμπεριέχει συντονισμό των κοινών δράσεων, ανταλλαγή τεχνογνωσίας, κοινές στρατηγικές, και ορθές πρακτικές. Μένει να συνειδητοποιήσουμε, τέλος, πως η δεδομένη κατάσταση μπορεί να διαρκέσει λίγο (όσοι το πίστεψαν, βέβαια, ήδη έχουν διαψευστεί), μπορεί όμως και να μας συνοδεύουν και για τα επόμενα χρόνια.

Οι "κανονικότητες" όπως τις αποκαλούμε, διαχρονικά έχουν ένα κοινό γνώρισμα που δεν είναι άλλο από το γεγονός ότι κάποια στιγμή, ήπια ή βίαια, αργά ή γρήγορα, παύουν να είναι κανονικότητες και απλώς μετατρέπονται σε παρελθόν. Δανείζομαι τη φράση του Charles Darwin «Δεν είναι το ισχυρότερο από τα είδη που επιβιώνει, ούτε το εξυπνότερο ο άνθρωπος, είναι αυτό που προσαρμόζεται καλύτερα στην αλλαγή».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Αθήνα, 17 Ιουνίου 1996.
- Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025, Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Ιούνιος 2021.
- Γιαννόπουλος, Γ. (2017), «Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων: οι νέες υποχρεώσεις και η ευθύνη του Υπευθύνου Επεξεργασίας», Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, 2/2017, σελ. 199-205.
- Δερτιλής, Β., Ιστορία του ελληνικού κράτους 1830 – 1920, Α' τόμος Αθήνα: Εστίας.
- Έκθεση Επιτροπής: Πισσαρίδης, Χ., Βαγιανός, Δ., Βέττας, Ν., Μεγήρ, Κ., 2020, Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία.
- Ιγγλεζάκης, Ι., 2004, Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Α. Σάκκουλας.
- Ιγγλεζάκης, Ι., 2014, Το δικαίωμα στην ψηφιακή λήθη και οι περιορισμοί του, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Α. Σάκκουλας.
- Ιγγλεζάκης, Ι. (2018α), «Ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων κατά τον Κανονισμό 2016/679 και την Οδηγία 2016/680», Συνήγορος, 125/2018.
- Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Φ., 2017α, Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων 679/2016/ΕΕ, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Α. Σάκκουλας.
- Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Φ. (2017β), Τα νέα δικαιώματα για τους πολίτες βάσει του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων: μια πρώτη αποτίμηση και συνταγματική αξιολόγηση, Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, 1/2017.

- Μ. Μυλώση, Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση στη ΔΔ – Πληροφοριακές υποχρεώσεις των φορέων του δημοσίου τομέα, ΑΘΗΝΑ (2018).
- Σπηλιωτόπουλος, Ε., 2017, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος Ι., Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Χριστοδούλου, Κ., Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Εισήγηση Σ. Βλαχόπουλου, Πρόσβαση στα Δημόσια Έγγραφα, σε: Λ.Κοτσαλή/Κ. Μενουδάκο (2018).
- Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Προσωπικά Δεδομένα (2016), σελ.197.
- «ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» Αντώνης Μακρυδημήτρης ΑΘΗΝΑ, 1999.
- «Εκθέσεις εμπειρογνομόνων για τη δημόσια διοίκηση», Επιμέλεια: Αντώνης Μακρυδημήτρης, Νίκος Μιχαλόπουλος, Αθήνα 2000, Εκδόσεις Παπαζήση
- Ετήσια Έκθεση Πεπραγμένων Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έτους 2016. Απόφαση /2017 - Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.
- Κανονιστική Πράξη 1/1999 της Αρχής – ΦΕΚ Β΄Φ.555/6.5.1999- Σχετικά με την ενημέρωση του υποκειμένου κατά το άρθρο 11 του Ν. 2472/1997.
- Α. Βαρβέρη, Τεχνικά και οργανωτικά θέματα – η «υποχρεωτική» τοποθέτηση ΥΠΔ (2017), ΑΘΗΝΑ.
- Αιτιολογική σκέψη 10 Προοιμίου ΓΚΠΔ, άρθρα 60 ΓΚΠΔ
- Εισήγηση Φ. Μίτλεττον, Ο μηχανισμός συνεργασίας και συνεκτικότητας (One Stop Shop), σε: Λ. Κοτσαλή/Κ. Μενουδάκο (2018)

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- ΑΑΔΕ, «Χρηστικός Οδηγός για φορολογούμενους που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα για πρώτη φορά», Αθήνα 2020. Διαθέσιμο στο: [url=https://www.aade.gr/sites/default/files/202006/xristikos_odigos_giaepitidevmaties_05_2020.pdf](https://www.aade.gr/sites/default/files/202006/xristikos_odigos_giaepitidevmaties_05_2020.pdf). [Ημερομηνία πρόσβασης 6/12//21]
- Βουλή των Ελλήνων (1996), Εισηγητική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Διαθέσιμο στο: [url= https://www.hellenicparliament.gr/](https://www.hellenicparliament.gr/) [Ημερομηνία πρόσβασης]
- <http://www.dpa.gr/portal/page? pageid=33,209418& dad=portal& schema=PORTAL>.
- <https://iapp.org/news/a/austria-announces-first-gdpr-fine/>
- Bynum, T. (2011). Computer and Information Ethics. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Edward N. Zalta (ed.). [url = http://plato.stanford.edu/archives/spr2011/entries/ethics-computer/](http://plato.stanford.edu/archives/spr2011/entries/ethics-computer/) (online: [ημερομηνία επίσκεψης](http://plato.stanford.edu/archives/spr2011/entries/ethics-computer/)) π.χ. (online: 15/02/2012) [Ημερομηνία πρόσβασης]
- Εγχειρίδιο Κυβερνοασφάλειας, Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Ιούνιος 2021, Διαθέσιμο στο: [url = https://mindigital.gr/kyvernoasfaleia](https://mindigital.gr/kyvernoasfaleia).
- Εγχειρίδιο Κυβερνοασφάλειας, Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Ιούνιος 2021, Διαθέσιμο στο: [url= https://mindigital.gr/kyvernoasfaleia](https://mindigital.gr/kyvernoasfaleia). [Ημερομηνία πρόσβασης]
- Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0», 2021, Διαθέσιμο στο: [url= https://greece20.gov.gr/to-plires-sxedio/](https://greece20.gov.gr/to-plires-sxedio/) [Ημερομηνία πρόσβασης 6/12//21]
- <http://docplayer.gr/203791730-Programma-metaptyhiakon-spydon-sti-dimosia-dioikisi-diplomatiki-ergasia.html>

- Ενιαία Ψηφιακή Πύλη, gov.gr, Διαθέσιμο στο: url= <https://www.secdigital.gov.gr/project/eniaia-psifiaki-pyli-tis-dimosias-dioi/> [Ημερομηνία πρόσβασης 7/12/21]
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020. Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) — Ευρωπαϊκό Ψηφιακό Θεματολόγιο (Digital Score board). Διαθέσιμο στο: url= <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi> [Ημερομηνία πρόσβασης 10/12/21]
- Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Φ., 2017γ, Η εξέλιξη του δικαιώματος στη λήθη, Διαθέσιμο στο: url = <https://www.ethemis.gr/epistimoniki-arthrografia-ferenikipanagoroulou-koutnatzi.html> [Ημερομηνία πρόσβασης 13/11/21]
- Υπουργείο Δικαιοσύνης διαφάνειας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων σχέδιο νόμου για την προστασία προσωπικού χαρακτήρα Διαθέσιμο στο: url= http://www.opengov.gr/ministryofjustice/wpcontent/uploads/downloads/2018/08/02/sxedio_nomou_prostasia_pd.pdf [Ημερομηνία πρόσβασης 12/10/21]
- <http://docplayer.gr/203791730-Programma-metaptihiakon-spoydon-sti-dimosia-dioikisi-diplomatiki-ergasia.html> [Ημερομηνία πρόσβασης 15/11/21]
- http://www.minadmin.gov.gr/wpcontent/uploads/20180626_mitrwo_yphr_for.pdf [Ημερομηνία πρόσβασης 10/12/21]
- <https://www.europarl.europa.eu/portal/en> [Ημερομηνία πρόσβασης 2/12/21]
- https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/nomothesia/proswpikon_dedomenon [Ημερομηνία πρόσβασης 10/12/21]
- <https://www.lawspot.gr/> [Ημερομηνία πρόσβασης 1/12/21]
- <http://iglezakis.gr/> [Ημερομηνία πρόσβασης 10/9/21]
- https://ec.europa.eu/newsroom/article29/news.cfm?item_type=135 [Ημερομηνία πρόσβασης 7/11/21]
- https://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esta/T3/027/10174.pdf
- <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/file/lib/default/data/2716963/theFile> [Ημερομηνία πρόσβασης 1/12/21]

- <http://ec.europa.eu/newsroom/article29/news> [Ημερομηνία πρόσβασης 1/12/21]
- <https://chronontoulapo.wordpress.com/> [Ημερομηνία πρόσβασης 12/11/21]
- <https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/public-administrations-and-data-protection> [Ημερομηνία πρόσβασης 7/12/21]
- <https://akrivopoulouchristina.wordpress.com/2010/> [Ημερομηνία πρόσβασης 2/12/21]
- <https://kypseli.ouc.ac.cy/handle/11128/1294> [Ημερομηνία πρόσβασης 15/11/21]
- <https://blog.onlearn.gr/archives/348/> [Ημερομηνία πρόσβασης 7/12/21]
- <https://blog.onlearn.gr/archives/> [Ημερομηνία πρόσβασης 29/12/21]
- https://www.kodiko.gr/nomologia/document_pdf/158702/ [Ημερομηνία πρόσβασης 29/12/21]
- Ι. Ιγγλεζάκη «Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων» στο διαδίκτυο, ηλεκτρονική πηγή: <http://iglezakis.gr/> [Ημερομηνία πρόσβασης 22/12/21]
- <https://el.wikipedia.org/wiki/> [Ημερομηνία πρόσβασης 22/12/21]
- <http://publications.europa.eu/resource/uriserv/I10109.ELL> [Ημερομηνία πρόσβασης 26/12/21]
- <https://docplayer.gr/200807448-Metaptyhiako-programma-dioikisi-epiheiriseon-gia-stelehi-diplomatiki-ergasia.html> [Ημερομηνία πρόσβασης 7/12/21]
- <http://estia.hua.gr/file/lib/default/data/6732/theFile> [Ημερομηνία πρόσβασης 7/12/21]
- <https://docplayer.gr/200807448-Metaptyhiako-programma-dioikisi-epiheiriseon-gia-stelehi-diplomatiki-ergasia.html> [Ημερομηνία πρόσβασης 21/12/21]

- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A10109/>
[Ημερομηνία πρόσβασης 7/12/21]
- <https://docplayer.gr/200807448-Metaptyhiako-programma-dioikisi-epiheiriseon-gia-stelehi-diplomatiki-ergasia.html> [Ημερομηνία πρόσβασης 20/12/21]
- <http://estia.hua.gr/file/lib/default/data/6732/theFile> [Ημερομηνία πρόσβασης 23/12/21]
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A10109>
[Ημερομηνία πρόσβασης 22/12/21]
- <https://slideplayer.gr/slide/2018172/> [Ημερομηνία πρόσβασης 23/12/21]
- <https://legal.heal-link.gr/index.php/sensitive-personal-data> [Ημερομηνία πρόσβασης 23/12/21]
- https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/51628/meleti_sev_GDPR_final.pdf
[Ημερομηνία πρόσβασης 19/12/21]
- https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes_enotites/dimosiostomeas/
[Ημερομηνία πρόσβασης 21/12/21]
- Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, <https://www.minfin.gr/web/31431/arche-katapolemeses-nomimopoieses-esodon> [Ημερομηνία πρόσβασης 26/12/21]
- https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/thematikes_enotites/dimosiostomeas/forologika [Ημερομηνία πρόσβασης 28/12/21]
- «Υπηρεσίες και Φορείς της Ελληνικής Διοίκησης» έτους 2018, http://www.minadmin.gov.gr/wpcontent/uploads/20180626_mitrwo_yphr_for

.pdf [Ημερομηνία πρόσβασης 24/12/21]